

Krigen i Norge

1,50

GENERAL RUGE

— sjefen for de norske hærstyrker under forsvarskampen 1940. Bildet er tatt etsteds i Nord-Norge under krigsoperasjonene der.

Fra SOLA til TROMSØ

Gyldendal

Hvor kampene stod:

STAVANGER OG JÆREN

Tyske tropper på Sola flyplass like etterat de besatte plassen 9. april 1940.

Den norske mineutlegger «Ægir» som var i kamp og hvis befal og mannskap opptrådte heltmodig, ble truffet av en bombe midtskips og drev i land ved Hundvåg, hvor den sank.

Utenfor Stavanger postkontor etter den tyske besettelse i april-dagene.

Dette er et detaljbilde som viser bombens virkning på «Ægir».

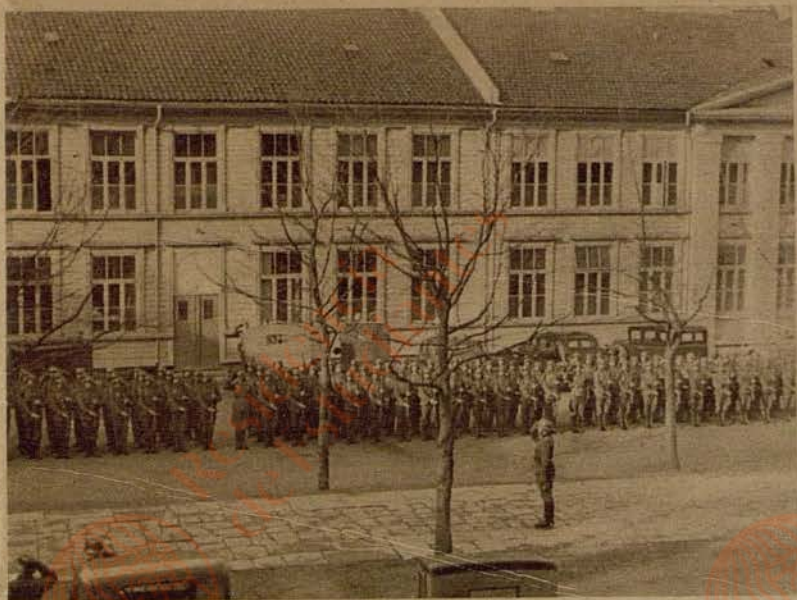
Ruinene etter brannen på Storhaug, hvor et engelsk fly styrtet ned etter å være skufft i brann. Flere mennesker ble drept.

Sårede fra «Ægir» bringes i land.

Gravferden til to av de drepte ved brannulykken på Storhaug, bror og søster. Ulykken gjorde et sterkt inntrykk i Stavanger.

Tysk parade i Stavanger på der Führers fødselsdag 1940.

Tyske soldater i Stavanger i april dagene 1940.

Norske soldater ved Hordatun Hospits i Roldal.

Norske tropper på Jæren under felttoget 1940.

Engelsk flyangrep på et tysk depotskip utenfor vestkysten. Øverst det øyeblikk da en bombe er falt litt bakenfor skipet, nederst er tyskerne innsvøpt i skummel fra en annen bombe som falt like ved skipssiden.

Tyske soldater, som er tatt til fange ved Aalgaard.

Nordnes har hatt to store krigsbranner. Den første skyldtes bomber, den annen en eksplosjon. Bildene viser ruinene etter den første brann, 15. juni 1940, da ca. 110 hus strøk med. Allerede på forhånd var det boligknapphet.

KATASTROFENE I BERGEN

De store krigsbranner som har voldt så svære ødeleggelser i Bergen, faller i to tidsavsnitt. Det ene i begynnelsen av krigen, det annet i slutten. Det har selvsagt også vært branner i årene som ligger mellom, mange branner; men ingen av dem har i den grad sluppet så løs, at de har fått gjøre større skader.

Ouvertyren til den første periode kan en si var brannen 10. april 1940 ombord i den tyske krysser «Königsberg», som ble bombet mens den lå på Bergens havn og som sank etter tre timer. Den 14. april oppstod brann ombord i den tyske transportdamper «Behrenfels». Her fant det sted en eksplosjon som igjen antente Den norske Amerikalinjes kaihus. Der var det lagret ammunisjon. Følgen var at huset ble blåst bort, og på den store kaien ble det forøvet miljon-skade.

Knappt en måned senere, 8. mai, hadde Bergen den store brann som raserte hele marinestasjonen. Eksplosjonene som fant sted her, voldt også stor skade ute i byen,

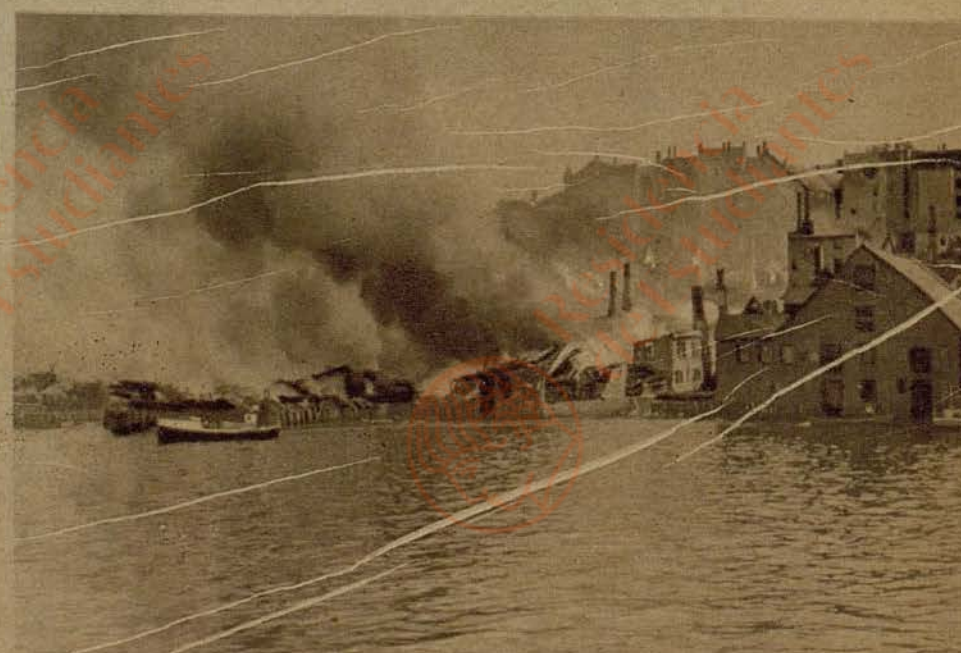
det gikk bl. a. sterkt ut over vindusrutene. Denne brann som begynte kl. 3.30 om natten, er såvidt man kan forstå oppstått på et W. C. Det var festligheter ved marinestasjonen den natten. Den materielle skade var enorm. Men det ble ikke bare med den. Brannen kostet også mange menneskeliv. Syv av brannfolkene, deriblant også brannvesenets sjef, omkom. En del norske kvinner og såvidt vites et ikke uanselig antall tyskere omkom også, og ti brannfolk ble såret.

Bare fire dager senere hadde byen en stor brann til. Det var det store tankanlegg i Florvåg i Askøy tilhørende Norsk Brændsel-olje, som strøk med etter bombing. Her var et stort kvantum brensel på lager som ikke måtte komme tyskerne til gode. 8 av de 12 tanker brente, og 17 millioner liter bensin, 6 millioner liter Solarolje og en god del petroleum og smøreolje brente her. Fire dager deretter igjen satte flyvere fyr på et annet stort tankanlegg i Askøy. Det var Russiske oljeprodukters lager i Skarholmen. Også her brente det store kvanta.

Den 15. juni 1940 fikk Bergen så en stor brann på Nordnes. Det var bomber som traff Nagelgaarden 12 og flere andre steder. Her var det brannen begynte. Og i den gamle bydel med små trehus bredte ilden seg med rivende fart. Ca. 110 hus strøk med. Det ble et meget hardt slag for Bergen, hvor det allerede på forhånd var boligknapphet. Samme dag hadde man også brannutrykning på flere andre steder. Det var til Torvgaten 1 d, til Ole Bulls plass, Raadstueplass, Vestlandsbanken og i Den nasjonale scene. Teatret ble sterkt beskadiget, og i de andre eiendommer var skaden total. Disse skader skyldtes bomber.

I august 1940 (7. og 28.) var det bombing og brann i tankanlegget i Dolvik i Fana.

Den 6. januar 1941 var det en meget stygg brann i Bananmodneriet. Her var det lagret ammunisjon. Men brannen ble heldigvis slukket før det skjedde noen katastrofe. Lignende farlige branner ble avverget andre steder i byen.

Det brenner intens på Nordnes etterat tyskerne har drevet med å sprengte hus og hindret brannvesenet i å slukke i god tid — de jaget brannfolkene vekk.

Den 23. september samme år var det en brann på Kristiansholm i Sandviken. Her strøk det med fem store boder.

Av de store brannkatastrofer som skyldes krigsårsaker, inntar imidlertid storbrannene den 20. april 1944 en særstilling hva størrelse og omfang angår. Ved 8.30-tiden inntraff det en voldsom eksplosjon i en sprengstofflastet båt ved Festningskaaien. Eksplosjonen forårsaket antennelse av meste-parten av de bygninger som lå innenfor en radius på 300 meter fra eksplosjonsstedet, sier brannsjefen i sin årsberetning. Ialt ble 4800 hus skadet ved eksplosjonen. Av disse brente 108 og dessuten hadde 116 hus fått så store skader at bygningsrådet fant dem kondemnabile. Da var det også Haakonshal-len og Valkendorfstårnet fikk så stygg med-fart.

En stor del av de brente bygninger hadde fått slike skader på grunn av eksplosjonen at de ville være blitt kondemnert uansett brann. En regner med at dette er den største

Fra Nordnes-katastrofen 15. juni 1940. I bygningen til høyre sees hull etter bombetreff.

Også disse bildene, som begge er fra den første Nordnesbrann, forteller om katastrofens omfang.

Ordfører Stensaker (barhodel) drøfter skaden og hva der skal gjøres, med finansrådmann Einar Olsen og representanter for brannvesenet.

katastrofe Bergen har vært utsatt for. Skaden er regnet til ca. 66 millioner. Herav faller ca. 44 millioner på hus, ca. 15 på løsøre og ca. 7 millioner på varer.

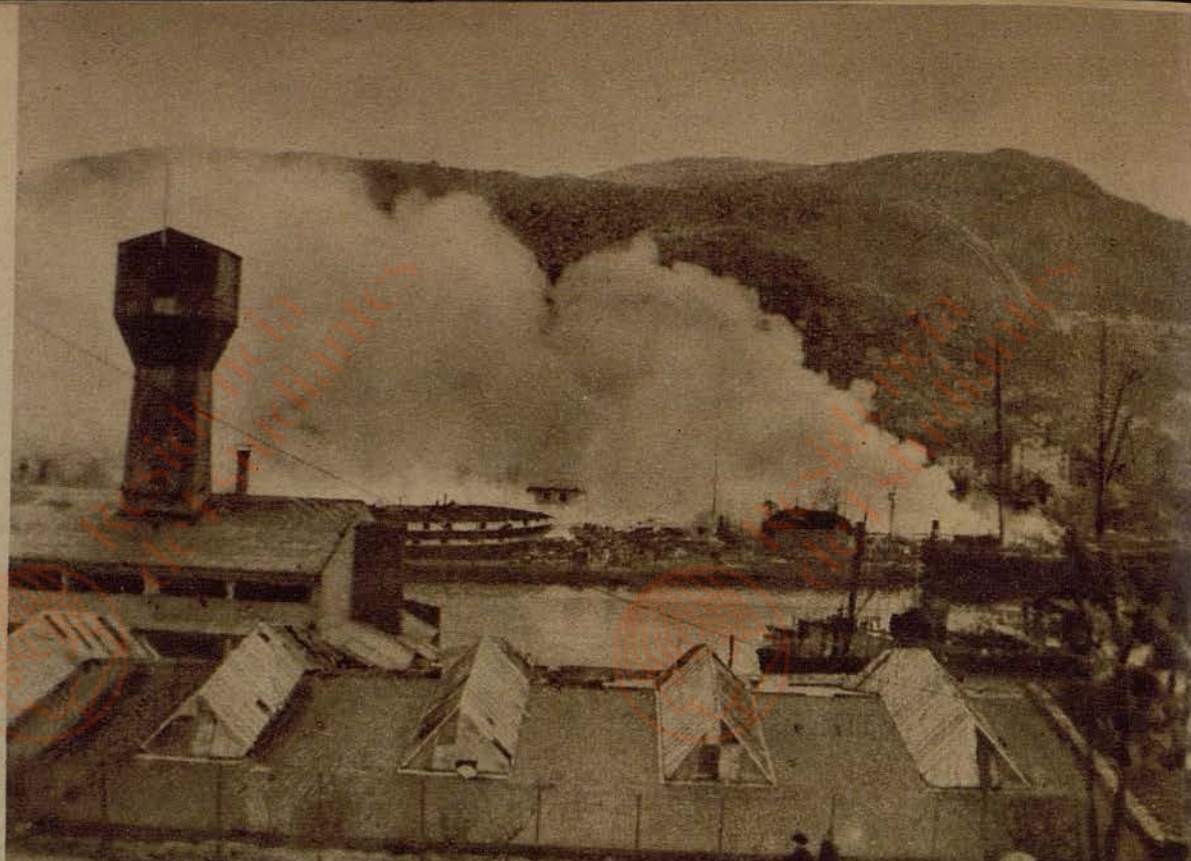
En stor del av skadene skyldes selvsagt også brannene. De omfattet deler av strøket Nordnes, fra Tollbodalmeningen til Nykirkealmeningen, Dreggen og Skuteviken. På Dokkeskjærkaaien og i Kirkegaten var det også store branner. Brannene var begrenset etter 6½ times arbeid. Men etterslokkingen tok hele 6 uker!

Disse branner krevde den tallmessig største innsats i brannvesenets historie. Der ble foretatt ikke mindre enn 55 utrykkinger, anvendt 115 strålerør, 2 vannkanoner og ca. 12 kilometer brannslanger. I første omgang deltok det 350 mann i slokkingsarbeidet. Vannforbruket var ca. 24 000 tonn! Ved denne brann omkom ialt 99 norske statsborgere og 4800 ble såret.

Bombeangrepet den 29 oktober 1944 på Bergen og Laksevåg forårsaket en rekke branner, sannsynligvis som følge av lysbomber. I Bergen var det store branner i Lars

Den tyske krysser «Königsberg» brente og sank på Bergens havn etter bombing 10. april 1940.

Marinestasjonen i Bergen (Marineholmen) brente 8. mai 1940 som følge av en brann, som begynte på et W. C. under en tysk fest.

Hilles gate 17, i elektrisitetsverkets gamle bygning i Strøm gaten og ved Komediebakken. På de to førstnevnte steder var brannene hurtig under kontroll etter at takene var brent av. Under brannen på Nøstet eksploderte en rekke bomber under slokkingsarbeidet med den følge at fire brannfunksjonærer ble drept og en del såret. Eksplosjonene ødela også vannledningene og de slanger som var utlagt med den følge at brannen fikk bre seg uhindret. Eksplosjonene slynget brennende deler omkring, slik at brannen fikk et voldsomt omfang. Ved innsats av 18 slokkingsavdelinger og ca. 500 mann ble brannen begrenset etter 6 timers arbeid. Ialt ble 43 bygninger totalskadet. Der omkom 42 norske statsborgere, og 97 ble såret.

Endelig kan nevnes den store brann i Laksevåg 4. oktober 1944 etter det tragiske bombeangrep, da der omkom 194 norske statsborgere, hvorav en hel del barn på en rammet skole. Her brente 18 hus.

Bergens brannvesens årsberetning slutter med å si, at 1944 vil gå inn i brannvesenets historie som et ulykkelig år når man tenker på de mange menneskeliv som gikk tapt. Men brannvesenet gjorde hva det maktet for å minske brannkatastrofene.

Som følge av eksplosjonsulykken og bombeangrepene omkom det i Bergen og Laksevåg i alt 335 norske statsborgere og ble såret 5 077 mennesker.

I forbindelse med brannene på Nordnes kan nevnes, at tyskerne her grep inn og hindret brannvernet i dets arbeid. De jaget brannfolkene vekk og foretok flere nytteløse sprengninger. Imens fikk ilden bre seg. Først da de oppga dette kunne brannvesenet fortsette og ble da snart herre over ilden. Uten tyskernes inngripen ville brannen etter all sannsynlighet bare ha vært en tiendepart av hva den ble.

Bergens brannvesen har under krigsårene flere ganger gjennom pressen fått honnør for uforferdet og dyktig innsats både under den første og siste del av krigen. Det har vært strie år. Og ikke minst 1944. Det har vært det tyngste i brannvesenets historie, med nesten en utrykking pr. dag gjennomsnittlig.

Under brannen på Marineholmen inntraff store eksplosjoner, og mange mennesker omkom.

Fra Marineholmen etter katastrofen. Den materielle skade betegnes som enorm.

Oljetankene på Florvåg ble bombet i juni 1940 og mer enn 20 millioner liter brennstoff ble til røyk på kort tid. Det var et følelig tap for tyskerne.

Den tyske transportdamper «Berenfels» ble bombet ved Skoltegrunnskaiaen 14. april 1940.

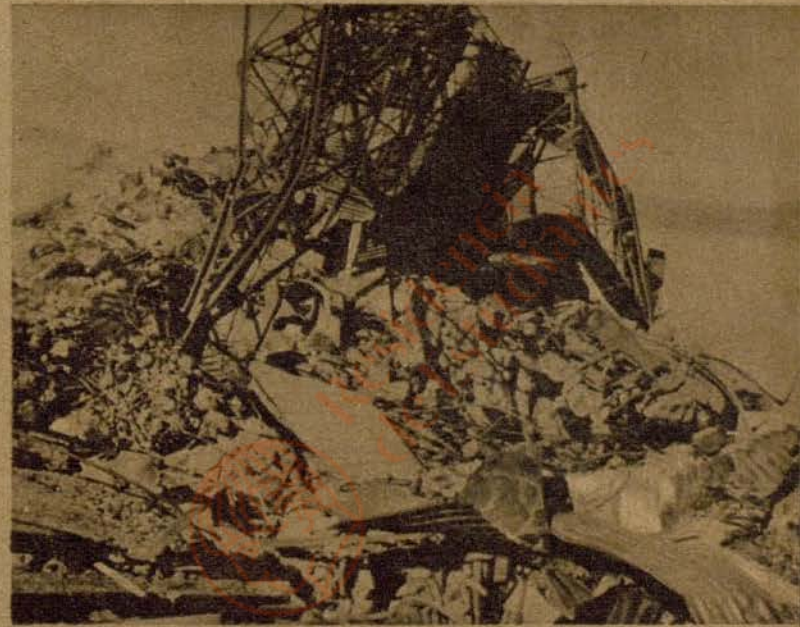
Strandgaten 118, huset med mønet på skakke, ble slått ned med bombe i mai 1940.

Et hus ble blåst bort ved bombing i Ytre Markvei.

Teatret ble sterkt skadet ved brann 15. juni 1940. Vestibylen med Ole Bulls statue så slik ut.

Slik så det ut på Skoltegrunnskaiaen etter bombing 14. april 1940

Sentrum brenner. Bildet er tatt lørdag 27. april — like etter et av de hardeste bombangrepene under de hektiske april dager.

Restene av den idylliske «Myrebakken» — en av Moldes turistattraksjoner. De lave, gamle trehus lå i terrasseform med sine vakre småhager foran husene.

388 HUS ØDELAGT ELLER SKADET I MOLDE

Molde gamle hjem i luer. De gamle var i god tid evakuert inn på landet — først til «Retiro», men senere lenger innover. «Retiro» er mest kjent som regjeringens hovedsete under oppholdet i Molde.

Mandag 15. april falt de første 7 bomber over Molde. Skaden var relativt liten, da få hus ble rammet. Byingeniør Dørum beregnet skaden til ca. 150 000 kroner.

Men det skulle snart vise seg at det ikke ble enkelt å takserer skadene. Flyene møtte ingen motstand i Molde, og kunne uhindret slippe sin bombelast, liksom de gjennomførte terror ved hjelp av maskingeværild fra flyene.

«Romsdals Budstikke» for 25. april 1940 skriver bl. a. under tittelen: «Rått bombeoverfall på Molde i ettermiddag: Kl. 15,35 i em. begynte fly et hjerterått bombeoverfall på Molde sentrum, umiddelbart fulgt av brannbomber på strekningen Molde—Fuglset. Også i ytre bydel og ved kaiområdet ble det kastet en rekke bomber — de fleste uten å gjøre noen særlig skade. I sentrum derimot ble det anrettet stor skade. Den østre del av Pettersons forretningsgård ble

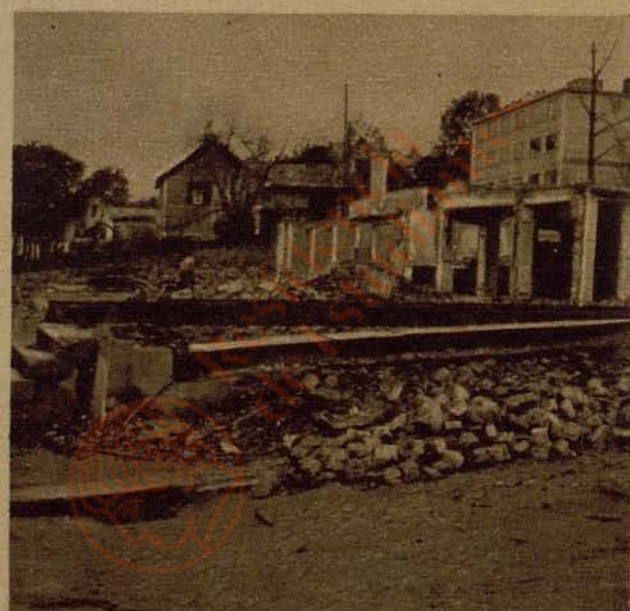
sprengt sammen og flammehavet stod like etter høyt i været. Flere personer kom en del tilskade. 3 personer er avgått ved døden på grunn av sine sår. Mens brannfolkene utførte et utmerket redningsarbeid og snart ble herre over ilden, fortsatte de tyske flybanditter å kaste bomber og skyte med maskingevær på folk i gatene. Hoshovdes eiendom ble helt sprengt istykker og ligger i ruiner. Rutene i de omliggende hus, bl. a. i Budstikkens gård, ble knust.»

Molde hadde i disse april dager æren av å være landets hovedstad. Her var Kongen og kronprinsen, regjeringen og setet for Norges Bank. Selv gullbeholdningen var kommet til Molde!

Tyskerne syntes godt orientert og fortsatte med sine overfall på «Rosenes by», som hadde fryktelige angrep lørdag 27. april, for så å gå opp i flammer mandag 29.

Ytterste del av Molde sentrum. Det som ser ut til å være hus i sentrum, er vesentlig skadde bygg, som man har måttet rive.

Ruinene av det verdenskjente Alexandra hotell. I bakgrunnen en av byens mange konfeksjonsfabrikker.

Utsikt fra plassen ovenfor Storkaia. Det er lite igjen av de kommunale kontorer.

Molde Kneipbrødfabrikk ser nokså medtatt ut etter Moldebrannen. Det mätte rives helt ned.

april — samme dag Kongen, kronprinsen og regjeringen forlot byen. Regjeringens medlemmer bodde spredt, de fleste på «Knausen». Kongen og kronprinsen bodde på Glomstein og statsminister Nygaardsvold var på Røbekk prestegård.

Kronprins Olav uttalte under sitt besøk i Molde 27. juli 1945, at hans siste minne fra Molde var flammehavet og den brennende kirke — med tårnet som en mektig fakkkel mot horisonten.

Den samlede skade i Molde ble ut fra prisnivået i 1940 taksert til 25 millioner kroner, derav 12 på bygninger og 13 millioner på varer, maskiner og løspøre. 188 hus ble helt ødelagt og 200 delvis. Bare ca. 100 hus var uskadd.

Der ble tilsammen drept 7 mennesker i Molde, heri medregnet de som omkom under forsøk på å redde ut klær etc. av husene.

Molde har under okkupasjonen fått gjort i stand sitt gatenett; og barakker er bygd over store deler av sentrum. Ved første øyekast virker byen derfor ikke så krigsherjet som en skulle tro. Få nybygg er kommet opp i sentrum — det ene bare en etasje. En del skadde bygninger er restaurert, bl. a. Confectionsfabrikken og Rauma Saftfabrikk.

Indre del av sentrum — sett ovenfra. Det høye huset, Trelastgården, ble reddet, og skapte mange vanskeligheter for reguleringsekspertene.

Ovenfor til høyre: Bilde fra sentrum. 2 energiske moldensere graver i ruinene for å se om noe av skramlet kan brukes. En av byens boktrykkere fikk skrudd sammen en del av jernskramlet til å bli en brukbar «hurtigpresse»!

Molde sentrum — rett opp for Torgel. Restene av Romsdals Budstikkens trykkerigård rett fram til høyre.

Fra straffarbeidet høsten 1942. Tomterydding ble satt i gang av Gestapo og NS. Fra venstre øverste leder for Hjemmestyrkene i Molde og Romsdal, banksjef Mordal, videre agent Sæthre, redaktør Kjell Steinsvik og avdelingssjef Aune. Under en konkurranse om minste arbeidsprestasjon pr. dag i laget seiret statsadvokat Lassen med avpussing av 5 murstein!

Tempoet under tomteryddingen er nokså labert til tross for den stadige oppsikt av tyskere og NS. Midt på bildet kjøpmann N. P. Hansen, til venstre for ham overrettssakfører Wiborg idet han setter spettet i bakken.

KRISTIANSUND

Kristiansund er av de hardest rammede byer under krigen i Norge. Den ble 28. og 29. april angrepet av tyske fly, som kastet både brann- og sprengbomber over byen, med den følge at store deler av den ble lagt i grus og overordentlig store verdier ble ødelagt. Størsteparten av byen brente. Tyskerne ville naturligvis ikke være ved, at det var dem som hadde lagt byen i ruiner. Den tyske pressetjeneste sendte ut en melding hvori det bl. a. het:

«På havna lå det en del engelske krigsskip og transportskip, og disse ble bombet av tyske fly. De tyske fly bombet dog bare havna, og brannen kan ikke føres tilbake til bombingene, men skyldes at det dels var brann allerede før bombingene, og dels at engle-derne stakk opplag og lagerhus i brann for at de ikke skulle falle i tyskernes hender.» Denne tyske meldingen er helt igjennom løgnaktig.

Det går for øvrig en historie som likeledes tyder på, at tyskerne søkte å skyve skylden over på engelskmennene. En tysk offiser hadde beordret byens ordfører, stortingsmann Ulrik Olsen til å ledsage seg rundt mellom ruinene. — Er det ikke forferdelig, sa han, hvordan engelskmennene har ødelagt for dere! — Jo! svarte Ulrik Olsen og satte opp sitt mest troskyldige ansikt, og så frekke de er, hadde de ikke malt hakekors på flyene sine! Tyskeren gikk straks over til å snakke om noe annet.

Bildet gir et sterkt inntrykk av hvor uhyggelig ødeleggelsen av Kristiansund var. x er Haugegaten, xx Maasasiredet, xxx Kaffistova.

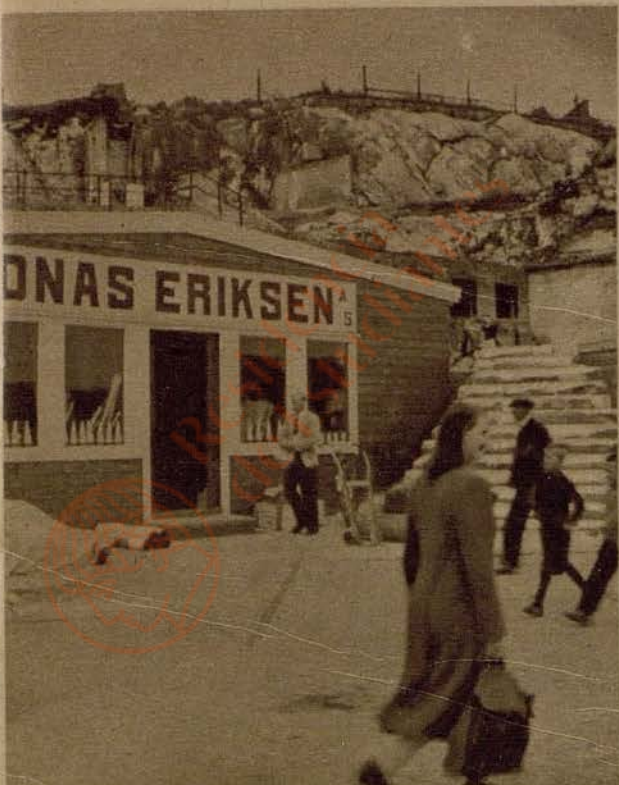
Nederst til venstre: Dette bilde er tatt fra posthuset. I bakgrunnen til venstre Allan-engen skole.

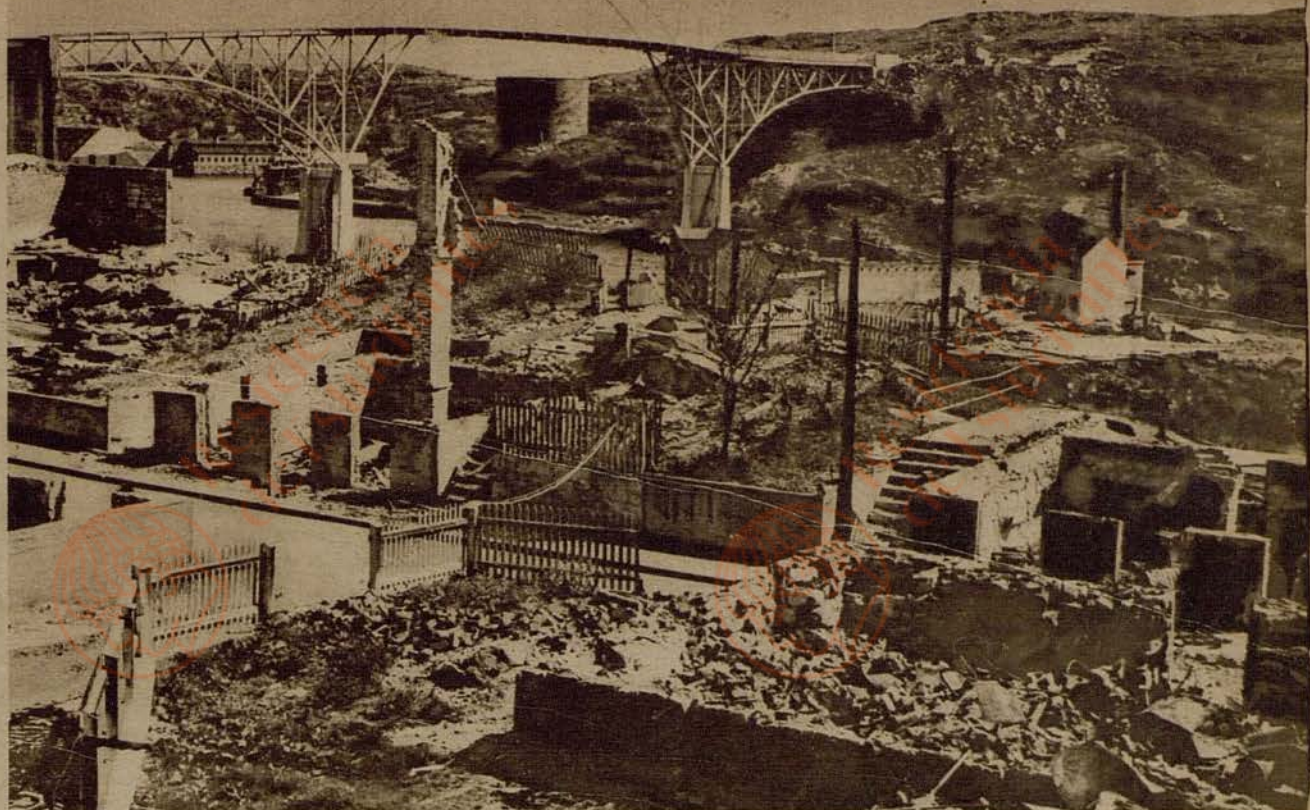
Nordlandet med kirken, det eneste som stod igjen på denne kant av bydelen.

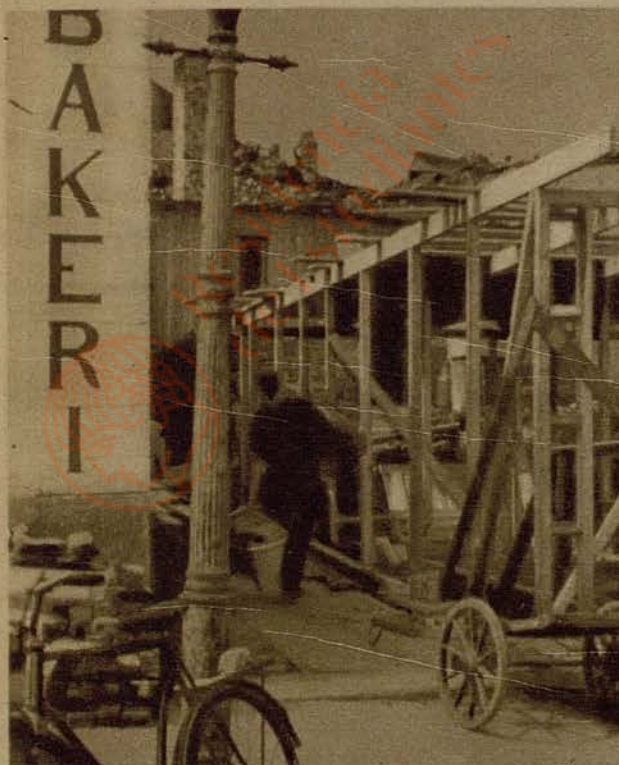
Bombene har gjort sin virkning, bebyggelsen omkring dampskipskaia på Kirklandet, hvor bl. a. hurtigruten legger til, står i flammer.

Her innrettet det kjente firma Jonas Eriksen A/S sin forretning etter brannen.

Nordsundbrua som forbinder Nordlandet og Gomalandet. I forgrunnen Gomalandet, hvis bebyggelse her lå sterkt utsatt fordi tyskerne gjorde de største anstrengelser for å få ødelagt brua; dette lyktes heldigvis ikke for dem.

Det eneste som står igjen av bakeriet er den vegg, hvorpå bedriftens art var angitt.

Fra vestre bydel. De høye bygningene i bakgrunnen er Norges Bank og Grand Hotell.

Strøket omkring den høyere skole på Kirklandet. Skolen klarte seg bra.

Her har vi et nærbilde av Grand Hotell sett fra Storkaien. Hotellet ble bygd for 40 år siden etter at en stor brann hadde ødelagt den gamle trebygningen.

Fra forskjellige deler av den så voldsomt rammede by. Bildene viser tydelig hvor omfattende ødeleggelsene var. Det ble da også en overordentlig hard påkjenning for Kristiansunds befolkning, som dog ikke gav tapt, men tross de største vanskeligheter har kjempet seg igjennom okkupasjonens år.

Bildet nederst til høyre viser et granathull i byens «parkgate» — Langveien, i nærheten av Indremisjonens bedehus; tårnet på bedehuset ble stående på skakke etter bombing.

Fra Storkaien. Et gløtt oppover mot torget med restene av Grand Hotell til venstre og det prektige kommunelokale med post og telegraf helt til høyre. Mellom kaien og torget lå flere store forretningsbygg, som alle brente.

Dette bildet fra Nordlandet ble tatt like etter de første bombenedslag.

Fra Vågeveien — Fosnagaten oppover. Ruinen i forgrunnen er alt som var igjen av det gamle patrisierhjem, som i mange år tilhørte kjøpmannsfamilien Chr. Johnsen og nå var byens børs. President Christie ble født der.

Fotografiet er tatt inne fra et ødelagt hus. Også huset like i nærheten er smadret.

Fra vestre bydel på Kirklandet. Den store trapp i forgrunnen førte opp til Nicolay H. Knudtzons prektige hus, som ble oppført for ca. 150 år siden og hvor flere andre kjente Kristiansunds-familier hadde bodd før Knudtson kjøpte det.

Bildet er fra Haugane med provisoriske forretningslokaler i forskjellige bransjer.

Nedenfor: En vemodig stund: Fortsjefen hilser det norske flagg idet det fires.

Et av fortene på Agdenes etter besettelsen. Til høyre Brettingen og lengst i bakgrunnen det flate Ørland, alle på nordsiden av Trondheimsfjorden. Trekkes en loddrett linje oppover på bildet fra kanonmunningen, ligger det berømte Austråt, fru Ingers gamle borg, omtrent der hvor linjen treffer land.

KAMPENE OM AGDENES

Samtidig med at tyske krigsskip stod inn i Oslofjorden og angrep Kristiansand, Bergen og Narvik tidlig om morgenen 9. april, kom også Agdenes befestninger ved Trondheimsfjordens munning i kontakt med fremmede sjøstridskrefter. Ild ble åpnet mot dem fra kystbatteriene, som imidlertid ble blendet med et stort antall kraftige lyskastere, likesom skipene la et tett røykbelte mellom seg og festningen; denne skjøt derfor så å si i blinde. Det var 4 krigsskip. Tyskerne landsatte etterpå 1 død og 6 sårede; nordmennene hadde ingen tap. Etter 20 minutters forløp forsvant tyskerne innover fjorden, skjult bak et tett røykbelte. Dette foregikk mellom kl. 3 og 4 om morgenen. Et par timer senere, da det begynte å lysne, fikk et av

fortene, Hysnes, med sine 21 cm. kanoner åpnet ild mot to jagere, som på 800 meters avstand landsatte tropper på nordsiden av fjorden; jageren, «Theodor Riedel» ble rammet så kraftig, at den måtte settes på land ved Rissa. Tyskerne hadde fått landsatt 500 mann med 60 maskingeværer. Disse ble i 5 timer oppholdt av 25 nordmenn på Hysnes fort; sine tap på landfronten oppgav tyskerne selv til 1 død og 20 sårede, mens nordmennene hadde 1 lett såret. Til slutt måtte imidlertid den lille styrke, som så heldigvis hadde kjempet mot overmakten, trekke seg tilbake. Festningen overgav seg kl. 15,15 om ettermiddagen etter 14 timers uavbrutt kamp på sjø- og landfronten.

Den siste parade. Fortsjefen monstret besetningen like før flaggskiftet. Tyskerne hadde oppstilt en «Ehrentruppe», som befant seg til venstre utenfor bildet.

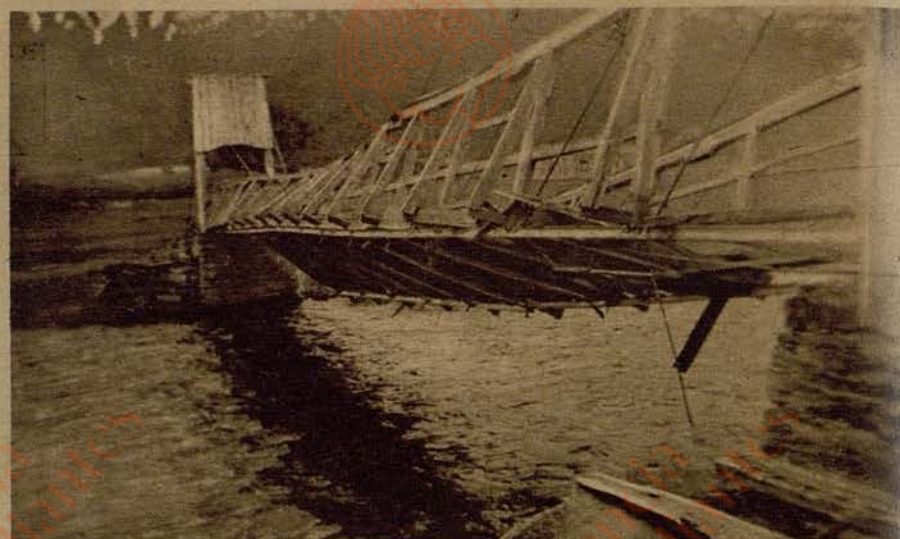
Fra Hysnesfortet på Agdenes. Her foregikk en 5 timers oppholdskamp mellom 25 norske soldater, de fleste ikke-stridende, og 500 landsatte tyskere med 3 fly.

21 cm. batteris besetning, Hysnes, etter 14 timers kamp. Se for øvrig forrige side med beretningen om krigsoperasjonene ved Agdenes.

Hvor kampene stod:

GJENNOM DALENE NORD FOR DOVRE

Ovenfor: Bru over Orkla en kilometers vei sør for Kvikne kirke, ødelagt av fly.

Til venstre: Tysk stilling ferdig til kamp, norske tropper etsteds i skogen og hakkene opp til venstre i bakgrunnen.

Tysk infanteri på marsj over fjellene nordover mot Trondheim.

Bildene på denne siden er begge fra Trøndelag og viser tyske tropper under kamp — det øverste i en av dalene sør for Trondheim, det nederste fra en bygd nærmere byen. Marken var ennå snødekt, og snøen voldt tyskerne en del vanskeligheter de ikke hadde regnet med.

Tysk militærbegravelse på Stavne kirkegård. Domprovst Arne Fjellbu, den nåværende biskop i Nidaros, forretter.

TRONDHEIM

Utenfor de militære kontorer øverst i Munkegaten tvers over gaten for Domkirken.

To bomber falt i Trondheim utenat de dog gjorde annen skade enn materiell. Det øverste av disse to bildene viser knuste ruter i Müllergården mot Olav Trygvassons gate, det nederste skaden på Old England gården (mot gårdsrommet) på hjørnet av Nordre og Dronningens gate.

Tyske vaktposter på Gamle Bybru, der liksom de andre bruene i byen og alle de offentlige plassene ble besatt i de tidlige morgentimer 9. april.

Et par hundre engelske soldater, som ble tatt til fange under kampene i Trøndelag, ble bragt til Trondheim. Det øverste bilde på denne siden viser en del av dem utenfor interneringslokalet, det nederste fangene på marsj gjennom Dronningens gate forbi posthuset (murgården til høyre på bildet) og Handelsstandens hus (til venstre).

I skyggen av Olav Tryggvason på Trondheims forg.

Parade med hanemarsj for tyske offiserer utenfor Hotell Phonix, hvis direktør var NS.

Tyske krigsskip på Trondheims havn i april dagene 1940. Utsikt mot Byåsen med dens store villabebyggelse.

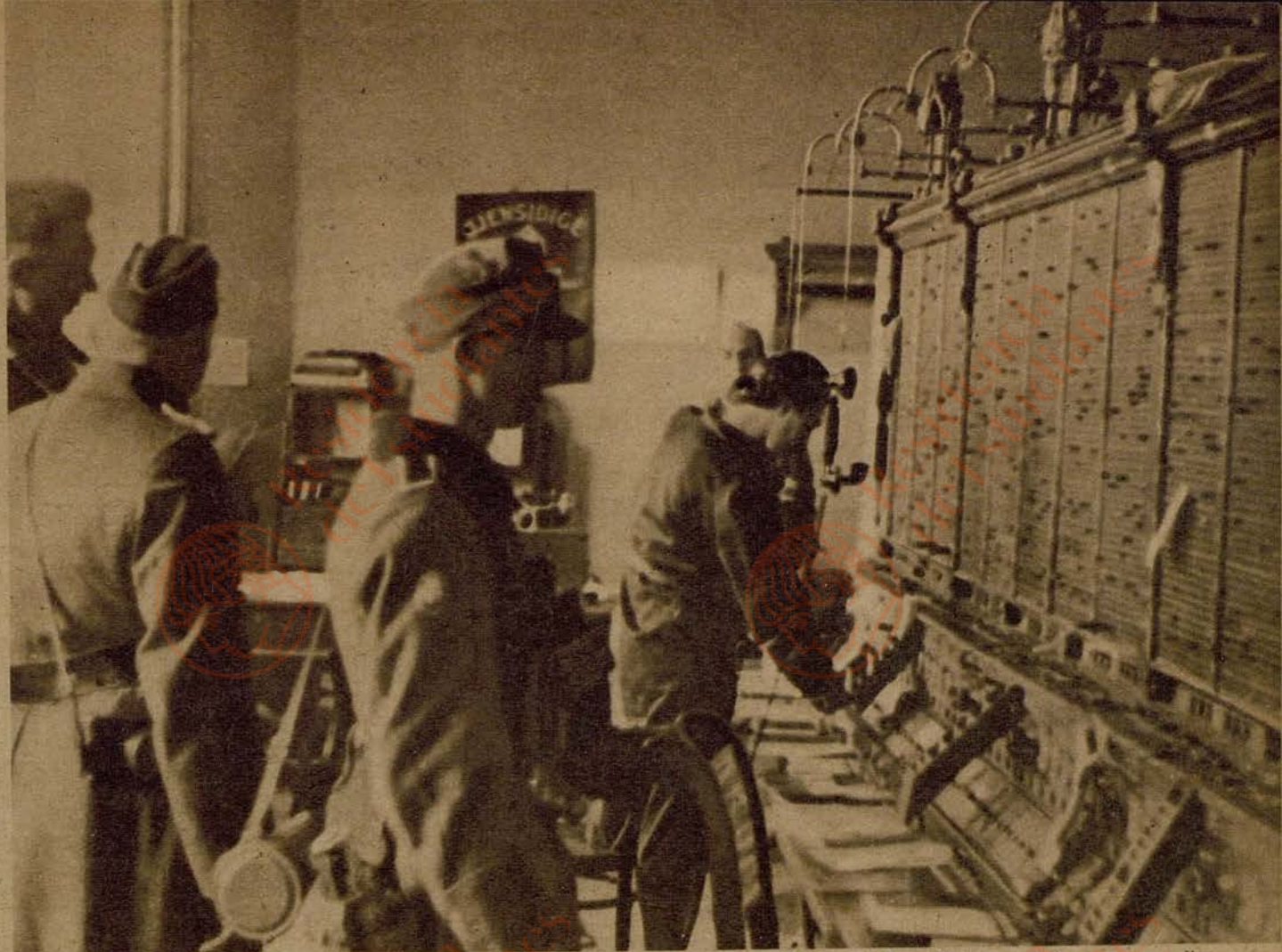
Bombe funnet i en gård i Trondheims forretningsstrøk etter det eneste flyangrep på byen i april 1940.

Tyske fly i Ilsvika og tyske skip på Trondheims havn utenfor. I bakgrunnen til høyre Ladehamneren.

Tysk post på Kristiansten, den gamle festningen i bakkene mot øst ovenfor byen.

Noe av det aller første tyskerne gjorde, da de tidlig om morgenen 9. april kom til Trondheim, var der — som alle andre steder — å besette telegraf og telefon. Dette bilde ble tatt i det øyeblikk de rykket inn der.

Utsikt fra Kristiansten mot fjorden. Like under festningen byen. Vår Frues kirkes tårn til venstre på bildet, som ble tatt første dag det tyske flagg vaiet over festningen.

Norsk vakt på Kristiansten.

Hegra festning ligger i Stjørdalsfjæret, som fra Trondheimsfjorden går 60—70 km. rett mot øst mot svenskegrensen mellom Meråker og Storlien. Festningen som skriver seg fra årene like fra 1905, er sprengt inn i fjellet i Ingstadåsen, som sees i bakgrunnen.

Utsikt fra festningen mot Einangårdene i Hegra. Mellom trærne skimtes Stjørdalselven og på den andre siden av elven riksveien til Meråker.

Veien fra bygda i Hegra opp til festningen.

Her går festningsporten inn i fjellet.

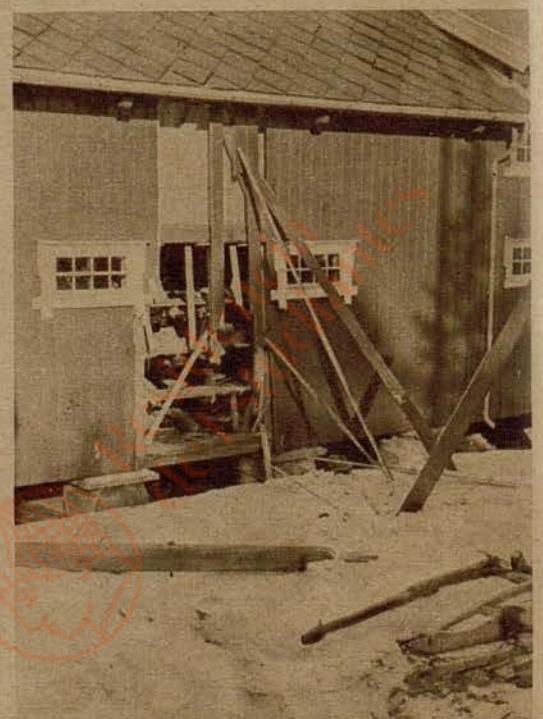
HEGRA — ET NAVN SOM BLIR HUSKET

Kommando-tårn. Det var herfra forsvaret ble ledet med så fremragende dyktighet, at forsvaret holdt stand i 23 døgn.

Fra en kanonpost på Hegra etter demobiliseringen. To tyske soldater besiktiger anlegget, hvis tapre forsvarere også tyskerne ydet anerkjennelse.

Lagerrommene på Hegra hadde i sin store enkelhet ingen som helst likhet med Siegfried- og Maginotlinjens på vestfronten. Begge disse rommene fikk treffere — det til venstre i taket, det til høyre i veggen.

I de spennende april- og første mai-dager i 1940 holdt Hegra festning i Trøndelag stand mot tyskernes beleiring og angrep. Dårlig utrustet både med mat, våpen og annet materiell ble det gamle nedlagte fortet tappert forsvart fra 10. april til 5. mai av oberst Holtermann og hans gutter. De ga ikke opp før alle forråd så å si var brukt og det ikke lenger hadde noen hensikt å fortsette kampen. Oberst Holtermanns beretning om forsvaret av festningen er i all sin nøkternhet en spennende fortelling om manns mot og vilje til å forsvare folk og fedreland. Her er beretningen.

Natten til den 9 april forserte tyske krigsskip seg inn i Trondheimsfjorden, og allerede ved 4–5-tiden om morgenen lå skipene på Trondheim havn. Landgang ble umiddelbart deretter iverksatt. Det var nytteløst å gjøre noen motstand. Divisjonsstaben reiste til Inntrøndelag, og Befalsskolen ble sendt til Værnes.

Fienden besatte etterhvert de enkelte deler av byen og de militære depoter som var der. A.R. 3's kontorer og de viktigste magasinene lå på Kongsgården like ved Domkirken. Hit kom tyskerne ved 8–9-tiden om morgenen. Ammunisjonsmagasinene som lå på den gamle festning Kristiansten, ble tatt noe senere. Det eneste som ble reddet ut var en del viktige papirer fra kontorene.

Enhver mobilisering i Trondheim var følgende blitt umulig.

Her må for øvrig innskytes at enhver forbindelse med Oslo var avbrutt, og noen ordre fra regjeringen om alminnelig mobilisering var i det heletatt ikke kommet til Trøndelag.

Som regimentets nestkommanderende ble jeg om morgenen sendt til Værnes — regimentets ekserserplass — for å forsøke å mobilisere der. Jeg ankom dit ved 14-tiden, etter forskjellige vidervedigheter, og sendte straks ut mobiliseringsordre til de omkringliggende bygder.

På ekserserplassen var det fra før en del (ca. 20) ikke-stridende under kommando av en kvartermester, som var sendt inn for å utføre en del etterarbeider etter de øvelser regimentet hadde hatt og som var avsluttet 15. mars.

Av klær fantes det ca. 50 sett og av våpen et lignende antall geværer samt en del mitraljøser uten ammunisjon. Alt artilleriemateriell var allerede tatt av fienden i Trondheim.

Utpå ettermiddagen og om kvelden begynte soldatene å møte fram, så da mørket falt på denne første dagen hadde jeg 55 mann, delvis bevestret og delvis bekledd.

Hele dagen hadde det kretset tyske fly over plassen. Enkelte av dem var meget nærgående, så jeg fant det tryggest å forlegge styrken på en gård i nærheten om natten.

Ved 9-tiden mottok jeg melding om at det lå to tyske krigsskip på Stjørdalsfjord og at det var foretatt landgang på en halvøy like ved ekserserplassen. Situasjonen på Værnes var da følgende:

På sydsiden av plassen lå Trøndelag flygebataljon der kun disponerte over en del forældede speiderfly. Jeg lå med min styrke på nordsiden. Skoleavdelingen var om natten trukket nordover til Inntrøndelag, slik at plassen var blottet for tropper som kunne sies å ha noen kampverdi. Jeg lot mine folk

besette den del av leiren vi lå i og veien som førte ned til sjøen.

Etter en stunds forløp kunne vi se tyske styrker, som vi anslo til ca. 500 mann, støttet av artilleri, rykke framover plassen. Enhver motstand syntes håpløs, og jeg besluttet meg derfor til å rømme leiren. Det lyktes oss å oppholde fienden og få med oss det meste av vårt materiell. Den eneste vei vi kunne dra var østover. Jeg lot derfor marsjen gå oppover Stjørdal. Underveis kom jeg til å tenke på at det oppe i åsen, sydøst for Hegra jernbanestasjon, lå et gammelt, nedlagt fort, det såkalte Ingstadkleiva fort, og satte da kursen dit. Vi ankom til fortet — som senere fikk navnet Hegra festning — ved 15-tiden, og resten av ettermiddagen gikk med til å installere seg i den lille leir som ligger like vest for fortet.

Nattlige patruljer i fiendens leir!

Imidlertid fortsatte mobiliseringen og det strømmet folk til — folk av alle våpen, alle aldre og med den mest forskjellige militære utdannelse. Etter noen dagers forløp hadde jeg ialt ca. 250 mann. På festningen fantes en del uniformer og våpen, og mer fikk vi hentet fra skytterlag omkring. Vi sendte også ut patruljer til Værnes, som fienden hadde besatt. Om natten snek disse patruljer seg inn i leiren, og det var ikke lite materiell av forskjellige slag de fikk hentet der. Senere utstrakte vi denne innbruddsvirksomhet til Rindleret i Nord-Trøndelag, som fienden også var rykket inn i.

For å dekke tilgangen til festningen ble det sendt ut vaktstyrker til Hegra bru og jernbanestasjon samt til Mælen bru (sydøst for Værnes). En forhugning ble lagt på veien som fører opp fra dalen til festningen. For å forhindre fienden i å komme østover til Meråker (ved svenskegrensen) ble det dessuten etter ordre fra divisjonen sendt en mindre styrke til Sona (ca. 5 km. øst for festningen). Jeg hadde et par dager fremdeles forbindelse med divisjonen, dels gjennom telefon, dels ved patruljer som jeg sendte over fjellet.

Det var opprinnelig min mening bare å bli i leiren vest for festningen for å fortsette mobiliseringen idet jeg gikk ut fra, at de norske styrker i Inntrøndelag sammen med engelske og franske tropper snart ville rykke sydover for å gjenerobre Værnes og Trondheim.

Det ble imidlertid snart klart at det kunne trekke ut med denne framrykking, slik at jeg ville bli nødt til å oppholde meg i Hegra lengere tid.

Jeg bestemte meg derfor til å besette festningen.

Festningen.

Hegra festning er bygd i 1907 som et grensefort mot Sverige, men ble nedlagt i 1926 ved overgangen til vår nye hærordning. Festningen har en del underbringelsesrom som er nedskåret i fjellet. Rundt omkring festningen går det en åpen skyttergrav og utenom den et piggrådshinder som for øvrig var av mindre verdi på grunn av den store snømengde, som fremdeles lå i åsene, og det mangelfulle vedlikehold. Hinderet kunne uten vanskelighet passeres så å si overalt. Bestykningen bestod av fire 10,5 cm. og to 7,5 cm. kanoner (fabrikat Schneider fra ca. 1898) i åpne cm. feltkanoner. Kanonene var bortlagret og breniseveske og siktemidler fjernet. Men takket være en utmerket våpensmed lyktes det oss å få skytset

så noenlunde i stand. En gledelig overraskelse var det at det fremdeles fantes på festningen forholdsvis rikelig med ammunisjon til kanonene. Ellers var festningen berøvet så å si alt tilbehør. Det mangle således observasjons- og kartmateriell, sengeutstyr, kjøkkenutstyr m. m. Lys fikk festningen gjennom en ledning som kom fra dalen. Festningens eget lysverk kunne ikke brukes.

Det verste var imidlertid at ingen av oss hadde vært på festningen før. Vi måtte først «oppdage» festningen før vi kunne installere oss, og det bevirket ikke så lite tidsspill. Særlig tok det oss lang tid å oppspore de ytre anlegg som lå nedsnødd. Flere av infanterigravene var også tildels nediset slik at vi måtte hogge oss fram. Et viktig flankeringsanlegg på festningens nordfront fant vi først etterat det første infanteriangrep hadde funnet sted. Festningens brønn fant vi først et par dager før vi måtte overgi oss, og da var den så full av sprengstykker og krutttslam at vi ikke kunne bruke den. Et par anlegg fant vi i det heletatt ikke — bl. a. et lite kruttmagasin og en kanonstilling nord for festningen. Et stort arbeid var det også å rydde skuddfelter for kanonene, idet festningen var tilvokset med skog. Imidlertid var festningen så noenlunde skuddklar den 13. april, men vi savnet fremdeles i høy grad observasjons- og kartmateriell for å kunne lede skytningen fra festningen. (Skuddfelt-karter over festningen hadde derimot fienden fått tak i, fant dem i Trondheim).

Vi håpet at vi fra festningen skulle kunne ta under beskytning Værnes flyplass som etterhånden ble tatt i bruk av fienden, og som var til uvurderlig nytte for ham. Det gikk imidlertid ikke. Kanonene rakk ikke fram. Vi forberedte da sleden for de gamle 8,4 cm. kanoner for å trekke dem fram på fjellet syd for flyplassen og ta plassen under beskytning herfra. Men dette kom ikke til utførelse. Fienden holdt seg de første dagene etter landgangen i Stjørdalen for det meste i ro på Værnes. Om ettermiddagen den 12. og formiddagen den 13. april merket vi imidlertid tegn som tydet på at det var større virksomhet i vente. Fly var ofte å se over dalen og en del patruljer nærmet seg nå og da våre framskutte stillinger. Om kvelden den 13. april rykket en mindre fiendtlig styrke oppover mot Hegra kirke. Den forsvant imidlertid snart etter. På nordsiden av elva var det samlet en del norske frivillige. Da den tyske styrke hadde vist seg, sluttet disse frivillige seg til vår vaktstyrke på sydsiden av elva, ved Hegra bru og jernbanestasjon. Her fikk fenrik Bergstrøm kommandoen og viste stor dyktighet og initiativ i organisasjonen av arbeidet.

Tyskerne rykker fram.

Den følgende dag gikk tyskerne til angrep på våre framskutte vaktstyrker. Vaktene ved Mælen bru (ca. 10 mann) ble drevet tilbake allerede i grålysingen. Styrken ved Hegra bru og jernbanestasjon ble angrepet tidlig om morgenen dels nordfra over elva, dels vestfra på sydsiden av elva. Etter en kort, men hissig kamp måtte nordmennene trekke seg sydover etterat fenrik Bergstrøm og en del av hans folk var falt. Brua ble sprengt, og de fleste av folkene sluttet seg senere dels til festningen og dels til forhugningen foran denne.

Under denne kamp lyktes det å gripe inn med festningens artilleri. Damene på telefon-

sentralen i Hegra hadde dagen i forveien bedt om å bli avløst. Jeg hadde da besatt sentralen med to av mine folk, Per Heidenstrøm og Per Berg fra Trondheim. Under angrepet fungerte disse to som skuddobservatører for oss, da vi ikke hadde direkte innsyn i kampområdet fra festningen. Soldatene gikk ut av sentralen for å observere og gikk deretter inn for å melde til meg. Dette observasjonsarbeid utførte de på en glimrende måte, slik at vi fikk en god virkning av artilleriet. Vi drepte bl. a. en offiser med stab. Videre ødela vi tre kanoner som var under utlastning og fikk has på to mitraljøsetropper som stod på den annen side elva. Da tyskerne i løpet av ettermiddagen kom til sentralen, gikk soldatene opp på loftet. Derfra firte de seg om natten ned ved hjelp av noen ulltepper, kom seg forbi den tyske vekten, over elva hvor brua var brutt, gjennom den tyske postlinjen foran festningen og inn i festningen, hvor de ankom utpå morgensiden. Neste dag deltok de i kampen sammen med de andre. Heidenstrøm ble herunder alvorlig såret.

Fienden forsøkte å følge sitt hell å storme oppover festningsveien etter de retirerende nordmenn. Han ble imidlertid stanset ved forhugningene hvor forsvaret på en utmerket måte ble ledet av kaptein Steensen. Etter en kort ildkamp ble den framstormende styrke drevet tilbake med store tap.

Utpå ettermiddagen rykket tyskerne utenom festningen oppover mot Sona. Vaktstyrken her trakk seg tilbake til Meråker og senere over fjellet nordover til Verdalen, hvor den sluttet seg til de norske styrker i Nord-Trøndelag.

I løpet av kvelden besatte fienden de viktigste punkter i Stjørdal, Forradal og Sona og skjøt poster fram mot festningen. Festningen var således omringet fra nord og øst, mens åspartiet i vest og syd fremdeles lå åpent.

Det første angrep på selve festningen.

Den neste dag, 15. april, fikk vi angrep på selve festningen. Det ble ført fram mot fortets østfront, altså rett mot kanonlinjen. Det lyktes fienden å komme på et par hundre meters avstand, men her ble han stanset og slått tilbake, etterat ilden fra kanonene våre hadde gjort god virkning. Under dette angrepet utmerket artillerist Ruø seg. Midt i et kraftig kuleregn fortsatte han å betjene sin kanon, måtte først gi opp da kanonen var blitt for varm til bruk. Han gikk da over til en annen kanon. Samtidig med dette angrep fra øst, ble vi også beskyttet av en del mindre, fiendtlige skyts fra nordsiden av dalen. Lysledningen ble denne dagen brutt av tyskerne nede i dalen og skutt i stykker i nærheten av festningen.

Neste dag fikk vi et nytt angrep, og det var det farligste under hele beleiringen. Denne gang ble det ført fram betydelig større styrker, — etter tyske oppgaver to bataljoner. Angrepet ble satt inn vesentlig nordfra, og det så en tid meget stygt ut for festningen. Kanonbesetningen ble drevet tilbake av fiendtlig mitraljøseild, og vi fryktet for storm av fortet. Vi forberedte oss også på denne mulighet ved å stille opp mitraljøser i fortets ganger. Stormangrepet uteble imidlertid. Etterhånden fikk vi på ny besatt stillingene og drevet fienden tilbake. Det var heldigvis satt inn med snøvær, slik at den fiendtlige artilleribeskytning ble vanskeliggjort — likeså fiendtlig flybombing. Det fortelles også at de

fiendtlige infanteristyrker delvis var gått seg vill i det vanskelige lende og begynte å skyte på hverandre. Denne dagen ble vannledningen til festningen skutt i stykker. Noen nye alvorlige infanteriangrep ble etter dette ikke satt igang mot Hegra fort.

Artilleri- og flyangrep.

Fienden besatte imidlertid etterhvert alle tilstøtende strøk og trakk sine poster stadig nærmere festningen. Fra den 18. april kunne forbindelse med utenverdenen bare oppnåes ved å sende ut patruljer om natten som snek seg mellom de tyske poster. Kontakten med andre norske militære styrker ble brutt allerede den 16. april.

Etterat infanteriangrepene var stoppet, begynte et ganske kraftig bombardement av festningen. Til å begynne med både med bombefly og artilleri. Senere med artilleri alene. Det syntes som om fienden ikke ville ofre mer infanteri på oss, men derimot forsøke å sulte oss ut. Samtidig skulle vi tvinges til å holde oss uvirksomme ved en stadig beskytning.

Flybombingen hadde liten virkning på selve festningen. Det ble sluppet tildels meget svære bomber, både av vanlig bombefly og av Stukas, men de traff dårlig. Bare en av våre kanoner ble ødelagt. Vi forsøkte å beskytte flyene så godt vi kunne med mitraljøser og geværer, og det lyktes oss å skyte ned 2 og skade 1 fly. Dette hell gjorde formodentlig sitt til at de fiendtlige fly ikke kunne gå så lavt ned mot festningen som de måtte ønske for å få god treffvirkning.

Atskillig større virkning ble det av det fiendtlige artilleribombardement. Til å begynne med brukte fienden vesentlig bergskyts og bombekastere. Dette skyts var det forholdsvis lett for oss å ta kampen opp mot, og flere skyts ble satt ut av spillet, dels av det faste skyts, dels av de gamle 8,4 cm.s kanoner som vi anbragte snart oppe på selve fortet, snart på veien like nordenfor. Senere kjørte fienden imidlertid opp med tyngre skyts, i A.R.3's magasiner i Trondheim hadde tyskerne fått tak i våre egne 12 cm.s haubitser og den krigsammunisjonsbeholdning som hørte til dem. Og denne ammunisjon øste de i sin helhet utover oss. Haubitsene kunne ha dekket oppstilling på steder i dalen, som vi ikke kunne nå med våre kanoner, der som nevnt bare var flatbaneskyts. Fienden brukte også en del større kanoner. Disse kunne vi bekjempe og det oppstod noen spennende artilleridueller, hvor snart fienden, snart vi hadde overtaket. Vi mistet to av våre faste kanoner, men til gjengjeld fikk vi også satt det fiendtlige skyts ut av spillet. — Under den fiendtlige beskytning som varte natt og dag med korte mellomrom fra den 15. april til den 4. mai, led vår infanterilinjebetydelig. Likeledes ble alt som heter bygninger utenom fortet skutt i stykker. På selve fortet ble foruten de nevnte kanoner, et kommandotårn skadet. Portene til fortet ble sterkt gjennomhullet takket være de norske haubitser som stadig hadde sin ild rettet mot dem. Inngangen til festningen ligger nemlig åpen mot nordvest og var et takknemlig mål for haubitsene. Som nevnt hadde vi ingen midler til å bekjempe disse haubitser med og inngangen, eller rettere utgangen, var av den største betydning for oss, da vi stadig måtte sende ut mindre styrker og patruljer for å greie opp med forsyningstjeneste, sanitetstjeneste, m. m.

Hentet proviant i tyskernes leir.

Vi startet kampen på festningen med mat for ca. 10 dager og en kjøttreserve på to levende hester. En del av denne beholdning hadde vi hatt med oss fra Værnes. En del samlet vi inn fra bygdene omkring, og resten hentet vi om natten i leiren på Værnes etterat tyskerne var kommet der. Proviantforvalteren løytnant Stenvig utførte her et utmerket arbeid.

Men vi forstod snart at denne beholdning ikke ville strekke til. Særlig var det om å gjøre å få ny tilførsel av brød. Vi hadde ingen militær intendantur å holde oss til, og måtte derfor finne andre midler. Den eneste utvei var å bryte igjennom den tyske bevoktning og søke hjelp hos sivilbefolkningen. Dette lyktes oss også ganske bra, i hvert fell til å begynne med.

Forsyningene ble til å begynne med hentet ved hjelp av skipatruljer over fjellet fra Leksdal, ca. 6 timer fram og 6 timer tilbake. Dette gikk bra i noen dager. Senere kom tyskerne til Leksdal, ødela depotet vårt der og brente gården hvor det hadde ligget. Vi måtte da legge forsyningstjenesten til Selbu, 12 timer fram og 12 timer tilbake. Så kom tyskerne til Selbu, og vi hadde da som siste utvei å gå ned bratte fjellet til selve Stjørdal omkring 1 km. vest for festningen og hente mat der. Kaptein Hofstad ble sendt ned i dalen, der han ordnet med baking av brød omkring på gårdene og brakte det opp i fjellsiden, mens vi med våre patruljer kom og hentet det om natten. Dette gikk bra til den fjerde mai da det ble meldt oss, at det ikke var mer mel igjen på gårdene.

Som nevnt ble lyset brutt til festningen, og vi måtte da skaffe petroleum og lamper. Dette lyktes oss bare i noen utstrekning. Bygdene omkring har alle elektrisk lys, så det var lite petroleum å få tak i. Vi måtte derfor hele tiden økonomisere sterkt med belysningen, og dette gjorde den indre tjenesten i festningen usedvanlig vanskelig. Forlegningsforholdene her var på forhånd bekymringsfulle. Plassen var trang, og soldatene måtte ligge på gulvet — ofte bare med litt halm under seg. Det var vått og fuktig overalt, særlig etter at snøsmeltingen var begynt. Da vi alltid måtte ligge i alarmberedskap, var det ingen av oss som hadde klærne av under hele beleiringen.

Da vannledningene ble skutt i stykker, måtte kokkene hente snø utenfor festningen og smelte den. Dette krevde meget ved, som vi også om natten måtte hente utenfor festningen. Senere — under snøsmeltingen — løste vannspørsmålet seg selv. Vi hadde bare å sette vannkarene inn i festningsrommene, og de rant snart fulle. Kjøkkentjenesten var ellers besværlig. Kjøkkenet var dårlig utstyrt med ildsteder, og disse røyk kraftig. Rommet måtte dessuten brukes til forlegningsrom for kokkene og til spisesal for befalet, og tilfeldige kommandoer. Det var dessuten et stort innrykk av vaktavsløsninger og skipatruljer som kunne komme til alle døgnets tider og som måtte bespises etter utført arbeid. Men takket være kokkene, og ikke minst overkokk Evensen, gikk kjøkkentjenesten utmerket.

Skitroppens utmerkete arbeid.

Endelig vil jeg gjerne nevne skitroppens arbeid. Den hadde det meget slitsomt under stadige marsjer fram og tilbake mellom festningen og bygdene for å skaffe mat.

Det hvite flagg heises på Hegra befestningers høyeste punkt som tegn på oppgivelse av den heltemodige kamp.

Hegras forsvarere står oppstilt etterat kampen er endt og tyske offiserer har innfunnet seg for å overta festningen.

Etter overgivelsen forlot de norske troppene festningen for å reise til Berkåk på Dovrebanen, hvor de internertes. Dette bildet er tatt ved Hegra jernbanestasjon mens soldatene venter på toget.

Dette er også et bilde som er tatt ved jernbanestasjonen før reisen fra Hegra til Berkåk. Til tross for den overordentlig harde påkjenning under beleiringen synes humøret å være upåklagelig.

Den tyske bevoktning måtte passeres om natten, og dette løp ikke av uten patruljekamper med tap på begge sider. Under en av disse kamper ble soldat Kolbjørn Mæhre hardt såret etter å ha skutt to tyskere. Resten av den norske patruljen, som Mæhre hørte til, ble tatt til fange, og Mæhre ble etterlatt i snøen uten kappe og ryggsekk. Der ble han liggende i 5—6 kuldegrader natten over. Festningen hadde fått melding om kampen, og dr. Finsen med en sanitetspatrulje ble sendt ut. De fant Mæhre etter mange vanskeligheter og fikk under hardt slit brakt ham ned til bygda i sterkt forkommen tilstand. Her fikk han imidlertid god pleie og er nå all right. Det må en jern-vilje og en god helbred til for å greie en slik påkjenning.

Da det hvite flagg ble heist.

Den fjerde mai om kvelden var stillingen følgende: Det hadde bare vært spredt artilleriskyting om dagen. Vi hadde fått melding om at styrkene ved Andalsnes hadde overgitt seg 1. mai og styrkene i Nord-Trøndelag 2. mai. Vi var dermed alene i Syd-Norge. Av mat hadde vi vår reserveproviant i behold pluss middagsmat for 5. mai. Av petroleum var det 8 liter igjen. Det hadde vært mulig å holde ut en dag eller to til, men det var lite å oppnå ved det, i og med at styrken i Nord-Trøndelag hadde overgitt seg. Festningen hadde ingen oppgave lenger. Jeg fant det da uriktig å utsette besetningen for større tap, særlig tatt i betraktning at sunnhetstilstanden var mindre god. Hele styrken var sterkt forkjølet, og det var inntruffet flere tilfelle av bronkitt og et par tilfelle av lungebetendelse. Jeg bestemte meg derfor til å overgi festningen om morgenen den 5. mai. Det hvite flagg ble da heist, etterat jeg hadde stilt opp hele avdelingen og forklart dem situasjon.

Nå er fangenskapet over og guttene drar hjem etter de mest begivenhetsrike uker de har opplevd. Men minnet om deres bedrift ved forsvaret av Hegra vil leve i Norges historie.

STEINKJER

JEVNET MED JORDEN

248 HUS LAGT I GRUS

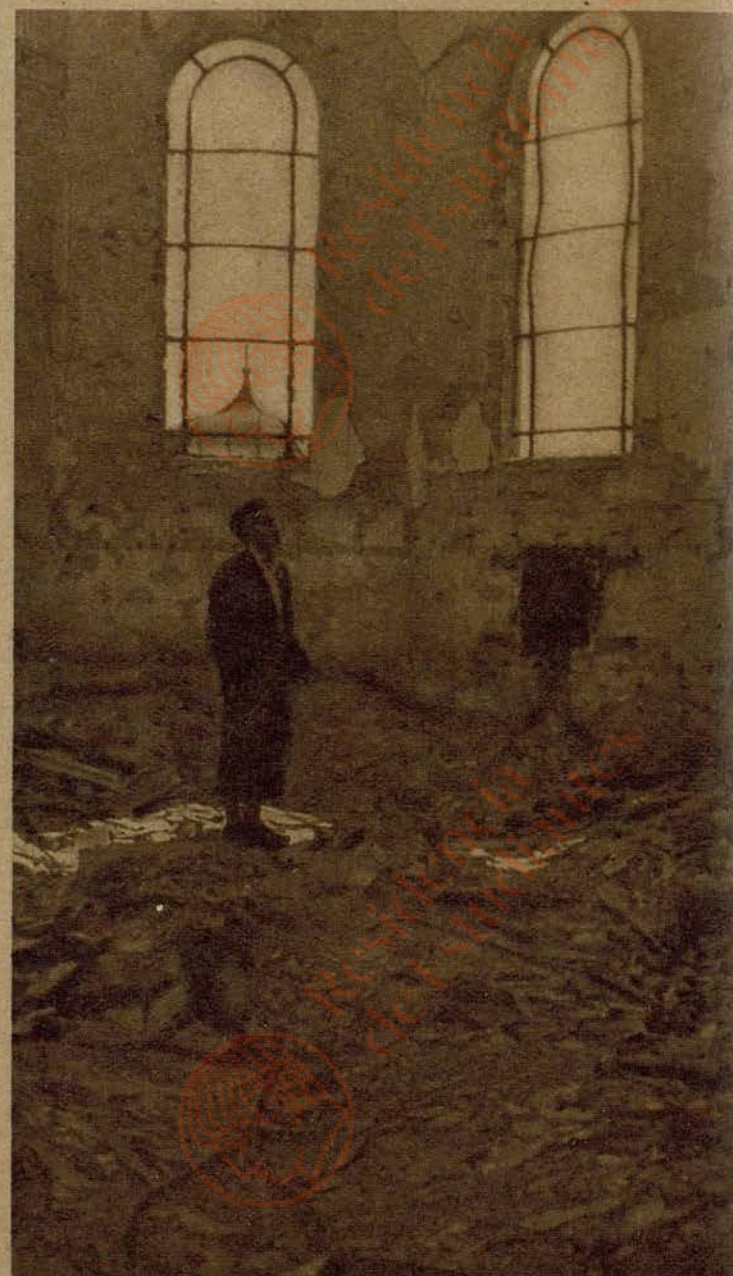
Steinkjer ble bombet og lagt i grus søndag 21. april 1940. I dagene før hadde det vært livlig trafikk av norske militære — Steinkjersannan ekserserplass ligger like inntil byen, men bare en eneste familie hadde evakuert alle sine eiendeler, selv de mange tyske fly som passerte over byen dagen før på vei til Namsos, som da ble bombet, gjorde ikke Steinkjer nervøs. Om morgenen 21. april gav imidlertid politiet ordre til hel evakuering, biler ble stilt til rådighet for gamle, barn og syke, og de fleste av disse var ute av byen da tyske fly gikk til angrep. Praktisk talt hele byen ble lagt i ruiner. Ialt 248 våningshus

med 541 leilighet ble ødelagt, og ca. 1800 mennesker ble husville. 47 industri- og håndverksbedrifter ble totalt ødelagt, og av byens 65 forretningslokaler stod 1 — ett — igjen, i byens utkant. Et par uker etterpå var imidlertid de første forretninger i sving igjen, og i løpet av sommeren var praktisk talt alle næringsdrivende i aktivitet i de provisoriske brakker som ble reist. Til nå er det i Steinkjer oppført et par hundre provisoriske brakker, 100 permanente sven-skehus og 60 andre våningshus. Byens sentrum og forretningsstrøk er dog fremdeles ubebygget.

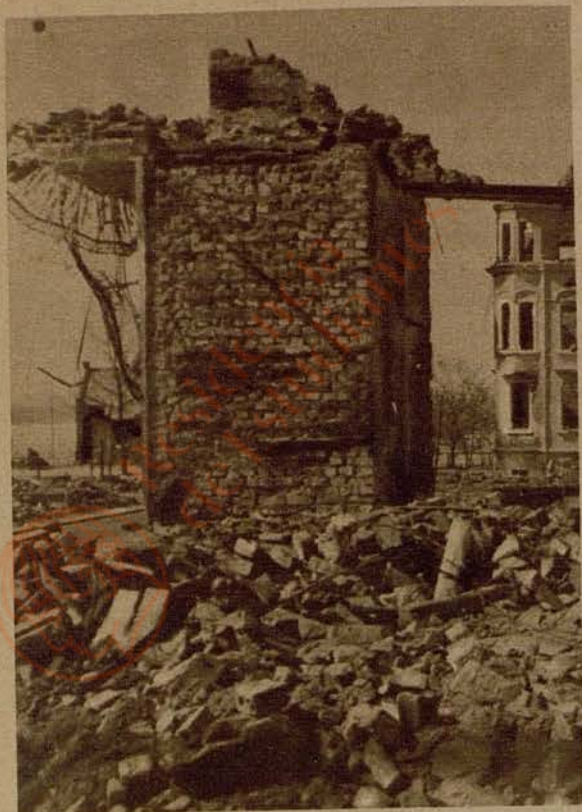
Barber A. G. Brevik, dame- og herrefrisør, etablerte seg «i eget hus» midt i ruinene. Den frønderske humor fornektet seg heller ikke da midt i ulykken!

Gatebilde fra Steinkjer etter tyskernes besettelse. Skiltet viste veien til Namsos—Grong, Stod (en av bygdene i nærheten), Ortskommendanturet og sykehuset.

Interiør fra ruinene av Steinkjer kirke, som lå på Sørsia like ved elven, som går tvers gjennom byen.

STEINKJER 1940

Nederst til venstre tysk pontongbru etsteds i Inntrøndelag.

REDSSELSDAGEN I NAM SOS

Om formiddagen 20. april 1940 gikk tyskerne til aksjon mot Namsos, og innen neste morgen var hele hovedbyen totalt jevnet med jorden. Allerede fra 14. april hadde Namsos vært trukket inn i verdenskrigen. Tidlig på ettermiddagen kom et stort fly inn fra vest, kretset noen ganger over byen og dalte ned på havna. Det var en engelsk Dorniermaskin som kom med de første offiserer. Og i skumringen samme kveld kom tre destroyere med de første britiske tropper. Nå begynner balladen, tenkte folk, som enda var igjen i byen, og de som kunne dro skyndsomt ut til de nærmeste bygdene.

Det skulde imidlertid vise seg ikke å ha så særlig stor hast, for landsettingen pågikk i fred og ro i kveldstimen én hel uke. Det var opptil 5 destroyere i gangen som kom og losset og dro ut igjen i grålysningen om morgenen. Folk var forbauset over de tyske flyenes passivitet, da de jo på sine rekognoseringsturer over byen og distriktet ikke godt kunne være uoppmerksomme på det som foregikk på landjorda her. Men den fryktede bombing uteble. Selv den 18. da middagsutsendingen fra Lathi for første gang nevnte Namsos som et av de stedene der de allierte hadde gått i land, ble det ikke noen bombing. Om kvelden den 19. kom de første

franskmenn. I det vakre måneskinnet lå hele fjorden full av svære krigsskip og passasjerskip. En 15 000-tonner la inn til kaia. Denne måneskinnsnatten ville Görings Luftwaffe virkelig ha hatt krigsviktige mål å ta seg av. Det kunne meget lett ha blitt en kirkegård av de stolte fartøyene og en blokering av Namsos havn for lange tider. Men det var enda rolig. De tropper som ikke ble forlagt i byen og omegnen, ble sendt med jernbane og buss østover og sørover. I alt mener man det ble landsatt 7—8000 allierte tropper i Namsos, hvorav en stor del kom i dagene etter bombingene.

Den 20. april, dagen etter at de første franskmennene hadde gått i land, gikk så tyskerne til aksjon. Klokken 10 falt de første bombene over van Severenbruket, kaianleggene og jernbanestasjonen. Det oppsto straks brann i bruket, og på jernbanestasjonen ble 30—40 jernbanevogner og et par lokomotiver ødelagt og banelegemet opprevet. Men bombene begynte snart å hagle ned over byen på måfå. Med et kort opphold i middagstiden varte bombardementet hele dagen. Det ble kastet et par hundre sprengbomber, til dels av stort kaliber ned over trehusene,

og et utall av brannbomber. Kraterne etter sprengbombene var mange steder så dype og vide at en kunne gjemme store hus nede i dem.

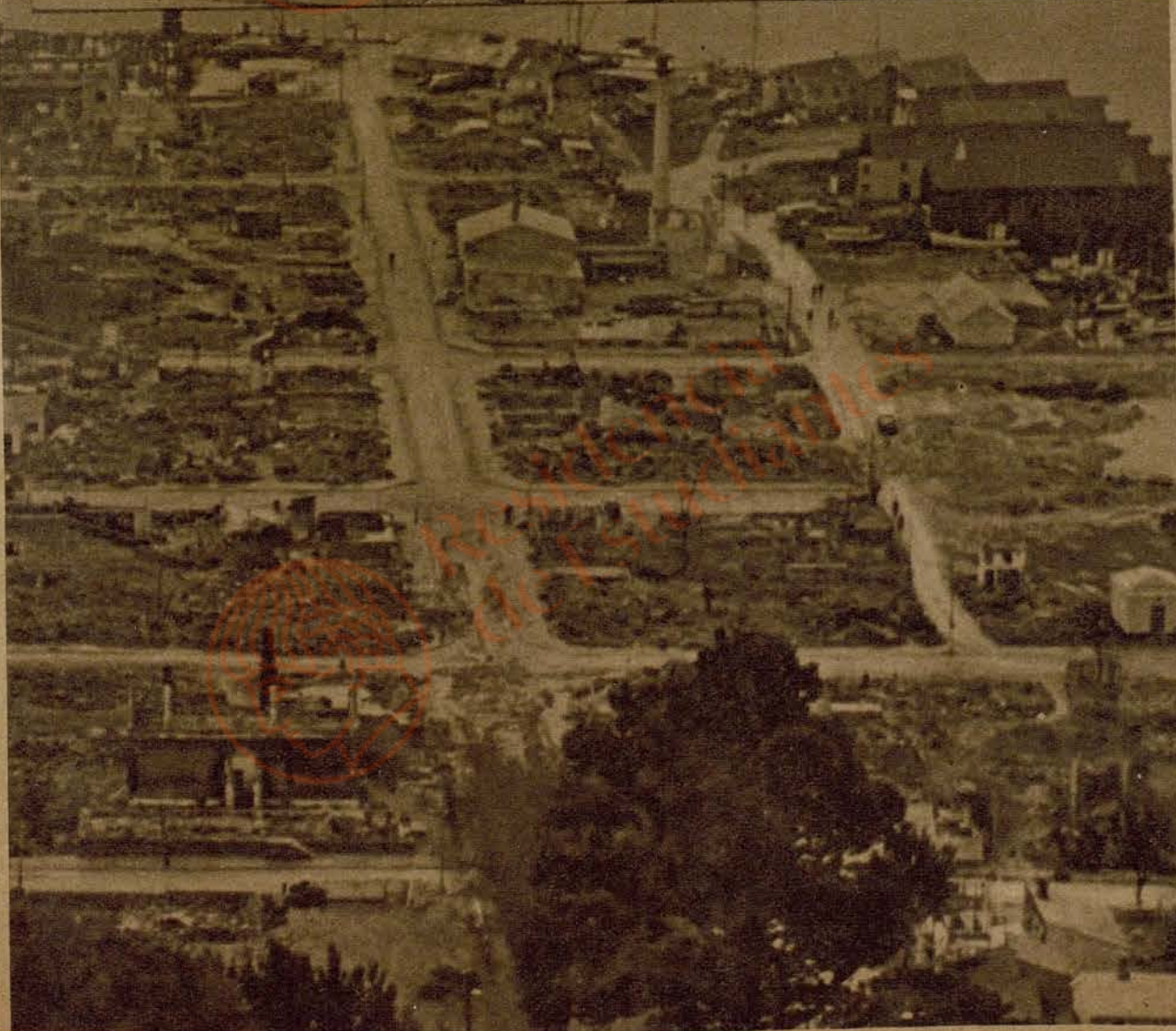
Heldigvis viste det seg at det var drept færre enn en skulle tro, nemlig 4 norske, hvorav 2 av byens innbyggere, og 15 allierte soldater. Den tette granskogen omkring byen hadde vært god dekning. Hit søkte alle som kunne og her grov de seg ned i den meterdype snøen og klynget seg inn til granlegene. De tyske flyene kjemmet skogen med sine mitraljøser, men merkelig nok ble ingen drept på denne måten.

Av Namsos bebyggelse ble over 200 hus totalt ødelagt og et langt større antall sterkt skadet. Heldigvis kom en del av de største bedriftene, som ligger i byens utkanter, noenlunde uskadt fra katastrofen. Det samme var også tilfelle med den nettopp ferdige jernbanekaia, mens to tredjedeler av de øvrige kaianlegg ble ødelagt. Men tyskerne har senere bygd opp igjen en større del av kaia, et byggverk til flere millioner kroner. For øvrig det eneste aktivum de har etterlatt seg for alle ødeleggelsene, som anslåes til en verdi av 50 millioner kroner.

Boligforholdene er fortvilte, og ennå er det flere hundre evakuerte som ikke har kun-

Midtbyen i Namsos — øverst før bombing 20. april 1940, nederst etter katastrofen. Bare noen hus ved havnen lengst til høyre på bildet stod igjen, ellers var alt lagt i grus.

Mathilde Pettersen, 74 år gammel, skal ha vært det eneste menneske som ikke ville forlate byen selv under bombing og brannene. Her ser De henne. Hun var sannelig ikke nervøs av seg!

net skaffe seg husrom i byen. Svenskehusene i et antall av 50 enheter var en kjærkommen gave og hjalp godt på. Likeledes kom barakkebyggingen for privat regning i full sving allerede en måned etter katastrofen, men mange av disse barakkene rev tyskerne ned igjen for at de skulle få bedre utsikt over havna i tilfelle en ny alliert invasjon. Hovedbyen ligger nå planert som en storsteinet sjøstrand og med en svær kanal — populært kalt den engelske kanal — tvers over hele bygrunnen. Det blir et veldig arbeid å få fylt denne igjen, den er også forsynt med en tykk sementmur langs den ene siden. Tyskerne har bygd barakker i byen og omegnen for flere hundre tusen kroner, og av permanente hus er det reist bl. a. en del villaer.

Nærbilde av kirkeruinene. Se også bildene på forrige side som viser kirkens beliggenhet i byen.

Som de norske husmødre ellers så beholdt også de i Namsos humøret, selv under de hardeste påkjenninger.

Fra redselsdagen i Namsos 20. april 1940. Byen brenner, røyken velfer tykk og kvelende opp.

Tysk soldat på vakt etterat fienden hadde besatt byen. Det varte ikke lenge før butikker åpnet igjen provisorisk, her om hjørnet hadde Johs. Bedsvaag sin.

De husene som stod igjen, var for det meste ødelagt slik som dette og således ubeboelig. Det var til å begynne med ytterst vanskelige boligforhold.

Men mat måtte jo likevel skaffes, og disse tre karene har altså gått igang med brødbaking under primitive forhold.

Folk måtte trenge seg sammen for i det hele å få tak over hodet — i dette rommel bodde 11 mennesker sommeren 1940. Men hvor det er hjerterom osv.

Strøket omkring kirken sommeren 1940 før opprydningen.

Fra havna. Slik så det ut der hvor noen av kaiene hadde stått.

Soldatgrav på Namsos kirkegård 1940. Det er to franskmenn som her fant sitt siste hvilested.

Bombekrater fylt med vann inne i byen.

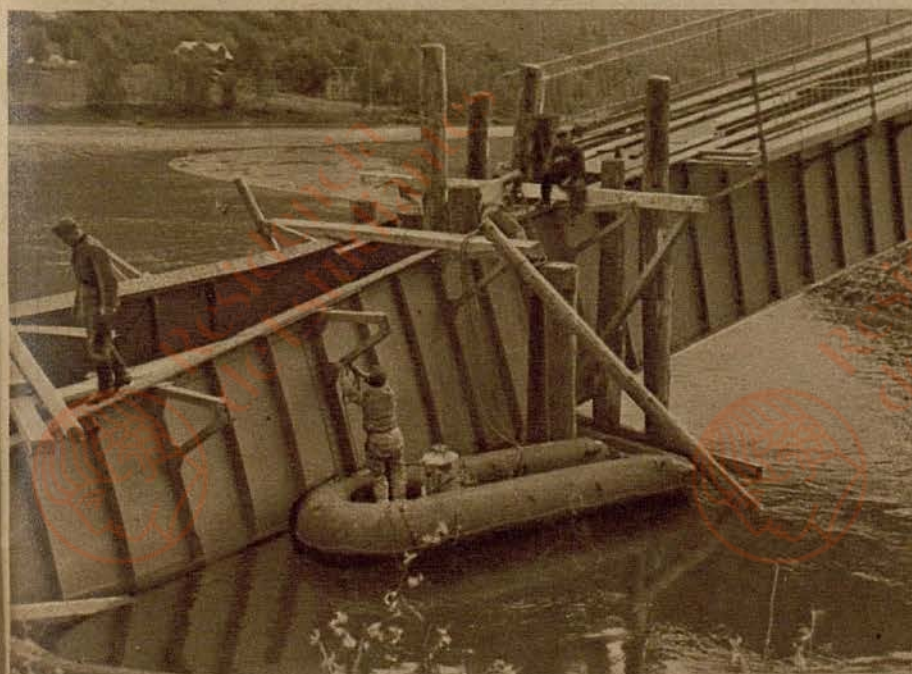

I de lyske krigskommunikeer ble flere ganger nevnt vanskeligheter også fra naturens side under kampene i Norge, likeså veienes dårlige stand — det var jo midt i feleløsningen. Disse to bildene er fra Helgeland — det til venstre mellom Mosjøen og Elsfjord, det til høyre sør for Mosjøen, de bekrefter kommunikeenes ord.

TYSKERNES FREMRYKKING GJENNOM HELGELAND

Tyskerne setter over Elsfjorden, en arm av Ranafjorden, på sin marsj nordover.

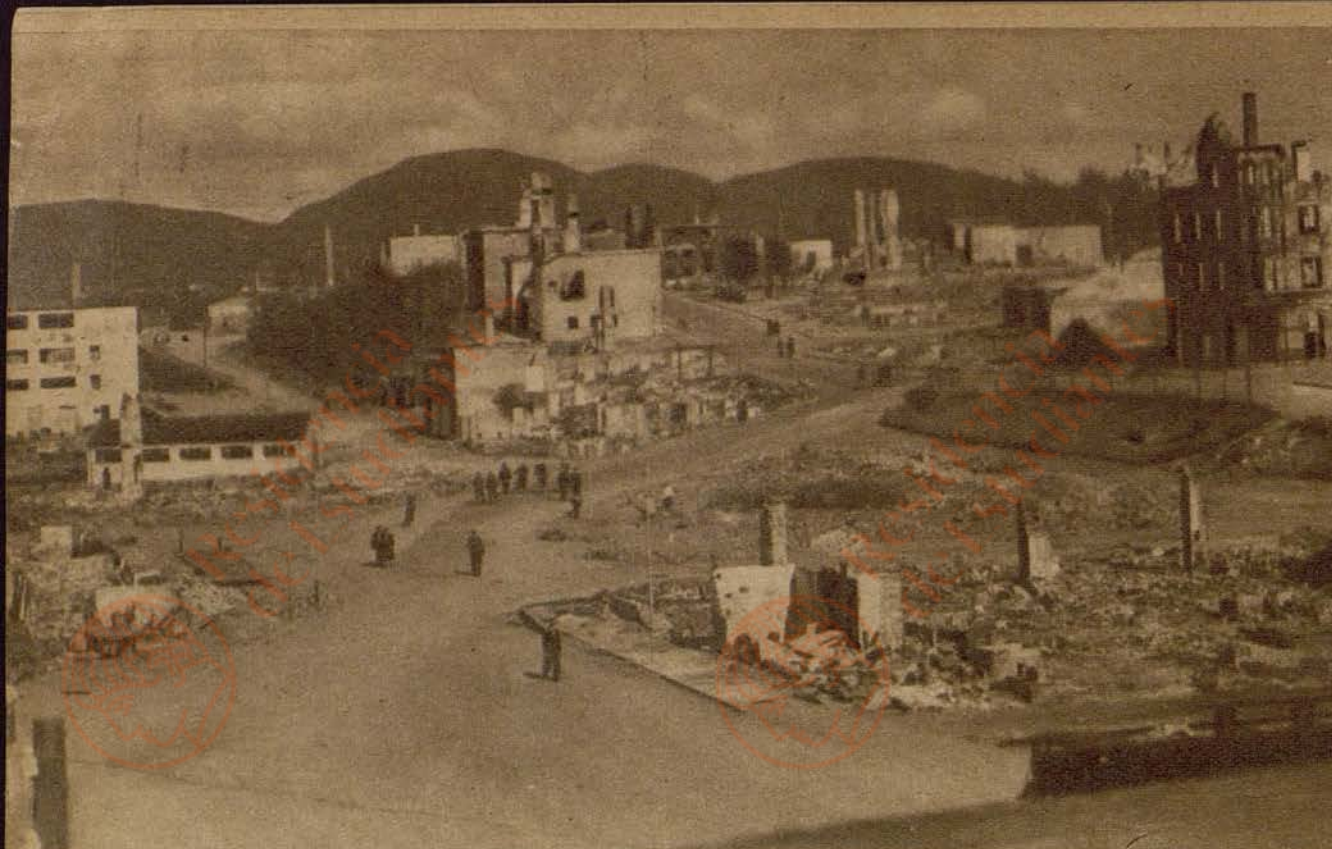
Jernbanebrua over Vefsna ved Mosjøen ble sprengt av nordmennene og blir her reparert av tyskerne.

Tyske tropper går over Røsa i Korgen. Elven går stor og stri.

B O D Ø

Bodø var av de hardest rammede byer under krigen. Kl. 17.33 den 27. mai kom 42 tyske fly inn over byen og ødela hele sentrum og en vesentlig del av det øvrige Bodø med spreng- og brannbomber og mitraljøs-kuler. Praktisk talt hele byen stod i flammer. Hittil er omtrent intet gjenoppbygget, foreløpig er så å si alt provisorisk — svenskehus og barakker. Men bodøværingene er energiske folk, og så snart det kan skaffes materialer og pengemidler vil gjenoppbyggingen bli satt i gang med all mulig kraft. Noen alminnelig gjenoppbygging vil ikke komme i gang, om det ikke fra statsmyndighetenes side blir ydet full erstatning og slik at det blir skaffet til veie tilstrekkelig beløp til oppførelse av husene; bare et fåtall av de krigsskadede har privat kapital å skyte til. Kan hende vil det bli ydet huseierne erstatning på basis av prisindeksen og dertil kanskje ordnet med et toplån av staten, sannsynligvis rentefritt.

Torgområdet. Til venstre i forgrunnen ruinene av det vidt bekjente patrisierhus Jakkhelngården, ellers Ramsongården og baker Strands gård. Lengst til høyre litt av det restaurerte Grand hotell. Bortsett fra Grand ligger hele dette strøk av Bodø også i dag i ruiner.

Til venstre N. K. L.s lagerbygning som senere er innredet til butikker, til høyre Tandberggården, som senere ble revet. I bakgrunnen midt på bildet Nordlands kraftfabrikker på Burøya, som ikke ble rammet. Lengst i bakgrunnen Landegos fjell.

Byens øvre sentrum med ruinene av Bodin meieris bygning i bakgrunnen; den er satt i stand igjen. Her var ellers stor boligbebyggelse, med eneboliger, og en park. Hjerløya på den annen side sjøen.

Storgaten med ruinene av Nordlands Privalbank til venstre og av Norges Bank i midten. Tyskerne rev begge. Steinen fra Norges Bank brukte de ved anlegg av forsvarsgrøfter, og i kjelleren under Privalbanken hadde de ammunisjons- og materiallager.

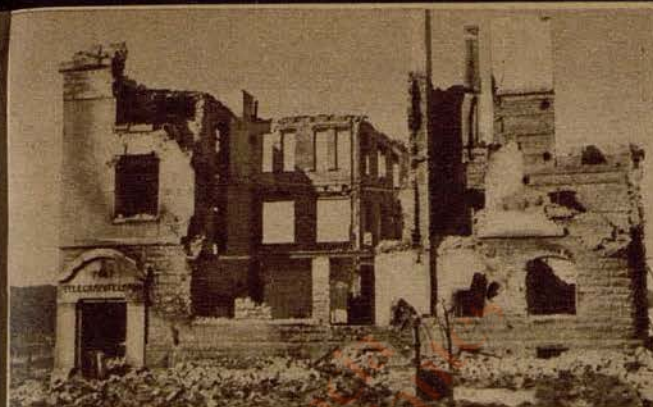

Ruinene av Selvaags hermetikkfabrikk som senere er sprengt bort.

BUNTMAKER
AAGE LUND

Buntmaker Aage Lund kom straks i gang med sin foretning igjen — selv om den måtte klare seg med et lite felt som butikklokale.

Post- og telegrafbygningen midt i byen; ruinene er senere sprengt vekk. I kjelleren oppholdt seg under bombingene mange funksjonærer som ikke hadde kunnet forlate sitt arbeid og som befant seg i en meget utsatt og farlig stilling. Den første bombe falt her.

Sykehusets tak var forsynt med store Røde Kors-merker; men tyskerne bombet det likevel med spreng- og brannbomber i serier på 6. Merkelig nok ble ingen drept. De siste som forlot sykehuset etter at alle pasienter var flyttet til Rørvik, var overlæge Friis og frue — kl. 1.30 om natten etter et heltemodig, veldig slit.

Til høyre: Restene av den høyere skole ved Solparken.

Redaktør Berglanns hus i Fredensborgveien. Her hadde Nordlands Pressebyrå sine kontorer og herfra betjentes alle avisene i Nord-Norge med nyheter fra det frie NTB. Det var derfor forståelig at tyskerne søkte å ramme det, men dog forgjeves. I to timer lå Berglann og 14 vaktvernmannskaper i kjelleren, mens bomber og mitraljøsekuler haglet om huset.

Til høyre: Havneområdet. Til venstre Wilands tønnefabrikk, som hurtig ble satt i stand igjen, — videre Fiskhallen, Gustav Moes lager og butikk (som ble reparert, men senere sprengt av hensyn til en kanonstilling). Her også Tandberggården, Bodø sparebank og fengselstomta.

Til venstre Karl Sandbergs gård, som tyskerne reparerte og hvor de en tid hadde sitt ortskommandantur. Men da gården stod i veien for en kanonstilling, ble den sammen med noen andre sprengt bort.

Storgaten, hvor det lå mange forretnings- og bolighus. Til høyre den gamle tønnefabrikk og Selvaags hermetikkfabrikk, i bakgrunnen Nordlands kraftforfabrikk på Burøya.

Et hjørne av Storgaten ovenfor Grand med ruiner av kino- og Vinmonopolgardene. Lengst til høyre Lillegaards hotell.

Noen av «gullskøytene» etsteds ved kysten under turen nordover med den dyre last. De kom alle fram i god behold.

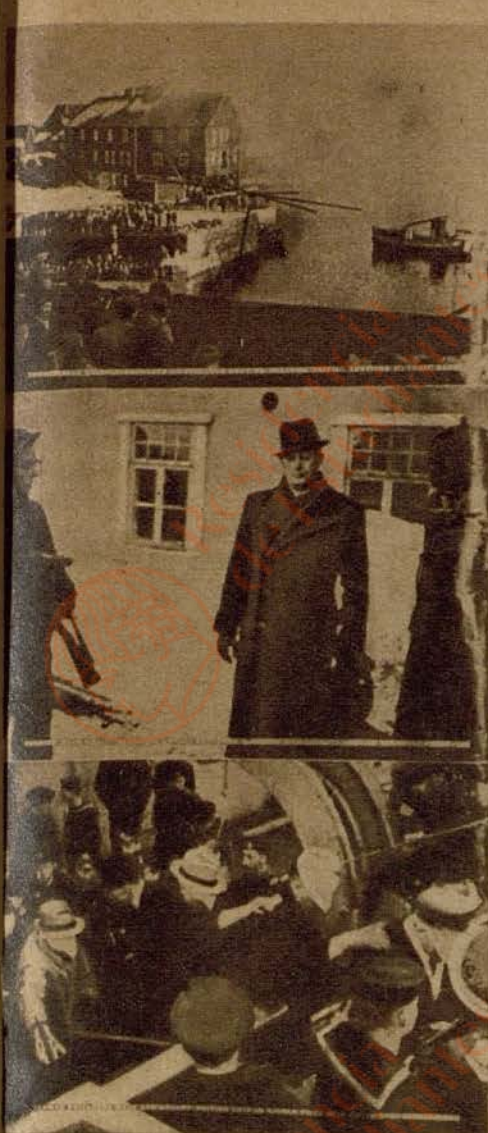

Ombord på en av «gullskøytene». Fredrik Haslund kikker på et fly, bak ham Nordahl Grieg.

MED NORGES BANKS GULL OMBORD

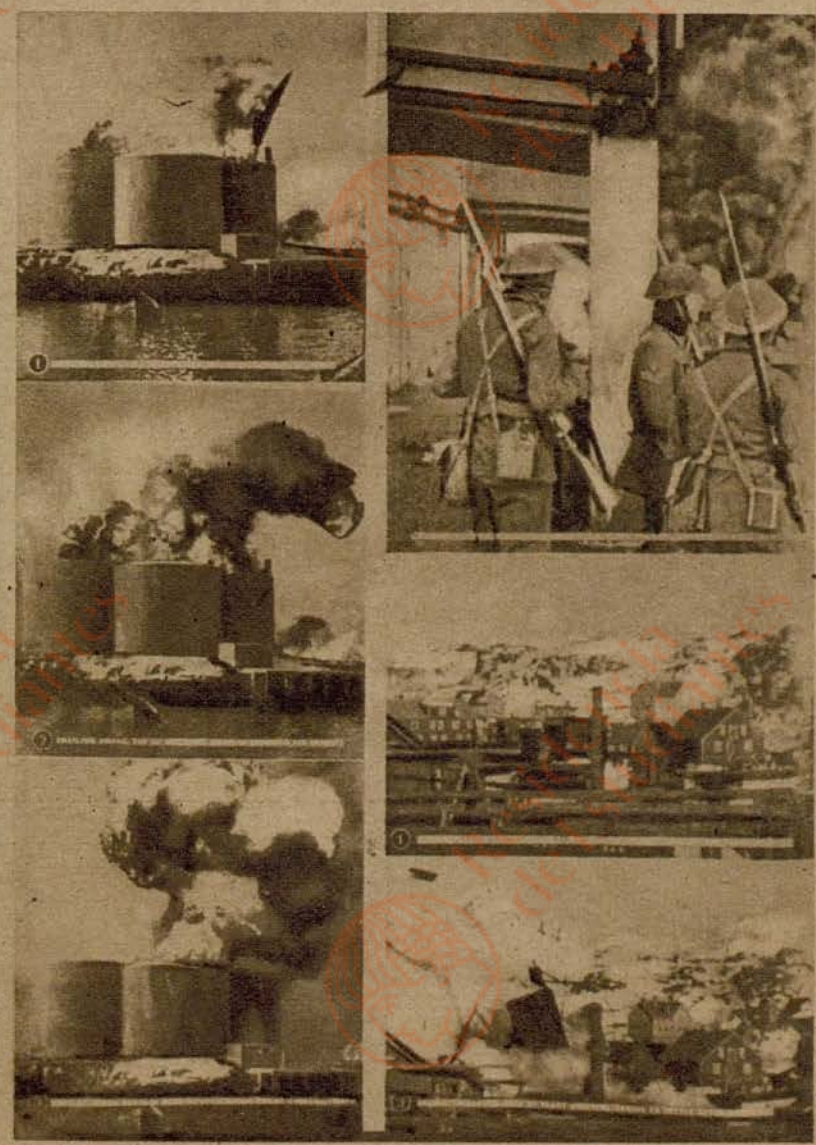
Et av de spennende kapitler i krigsårets saga handler om transporten av Norges Banks gull, omkring 400 millioner kroner ialt — først over land fra Oslo til Romsdalen og videre sjøveien nordover til Tromsø. Flere skøyter deltok i transporten langs kysten. Mannskapene visste ikke hva de tunge kassene inneholdt, men de skjønte det var viktige saker og at det gjaldt å bringe dem velberget fram. Det var Fredrik Haslund som ledet transporten, og Nordahl Grieg var også med nordover. Turen bød på atskillig spenning. Det lå fiendtlige undervannsbåter på lur langs kysten, og tyske fly patruljerte også i skipsleden. Skipperen på en av skøytene, «Stølvåg» av Nord-Frøya, forteller at de ved Andfjorden møtte en u-båt, som var så nær, at det var fare for kollisjon, men heldigvis dukket u-båten og forsvant. Mellom Senja og Bjarkøya kom de opp i en trefning mellom engelske og tyske sjøstridskrefter, men «Stølvåg» kom seg undav og fortsatte nordover. De fikk minelos over Vestfjorden og kom velberget fram til Tromsø. Det var likesom noe som beskyttet hele ferden, legger skipperen til.

Fra Nord-Norge ble gullet sendt til England og videre til Amerika.

LOFOTEN

Øverst til høyre branner etter bombing i Svolvær i juni 1940. Den 8. ble Shells anlegg bombet av tyskere, og 12 timer senere ble Mils anlegg ødelagt av engelskmennene. Øverst til venstre og nederst til høyre bilder som engelske blad brakte fra operasjoner i Lofoten, nederst til venstre Terboven på kaia i Svolvær.

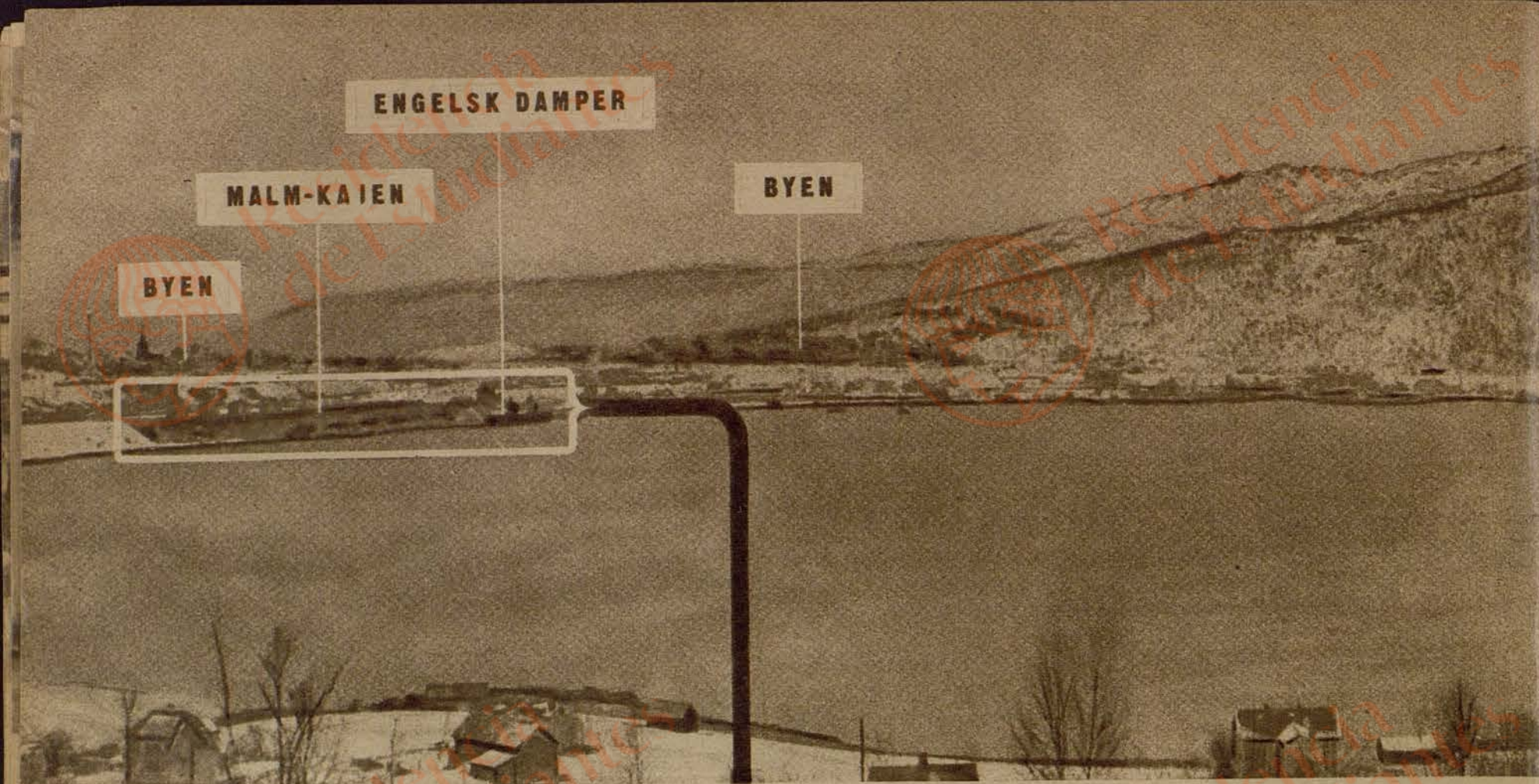

ENGELSK DAMPER

MALM-KAIEN

BYEN

BYEN

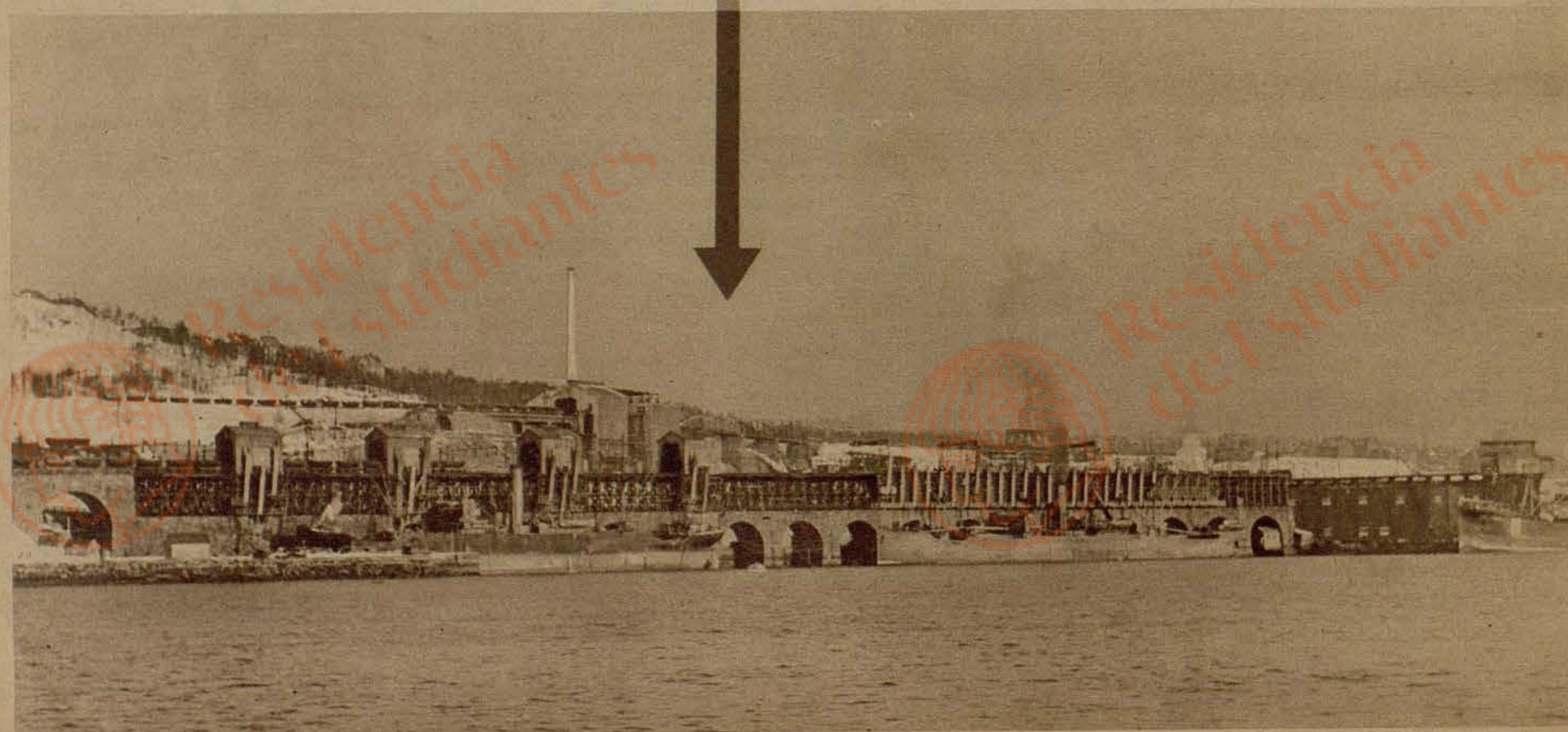

Narvik er i fredstid den viktigste utskipningshavn for den svenske malm fra de enorme felter ved Gällivarre, Luossavarre og Kirunavarre. Tyskland og England var hovedavtagerne av malmen, og selv etterat verdenskrigen brøt ut høsten 1939, kom såvel engelske som tyske skip til Narvik, og helt inntil april 1940 kunne man se det høyst eiendommelige og fantastiske syn, som skildres på denne og neste side — bildene ble tatt av «Bilders»

fotograf like før det tyske overfall på Norge. Ved malmkaien ligger en lastende engelsk damper og litt ute i fjorden den tyske, som venter på plass. På samme måte spiste engelske og tyske malmfolk bord ved bord på hotellet.

Men så kom tyskernes brutale overfall natten til 9. april 1940, og hvordan begivenhetene deretter utviklet seg forteller bildene og teksten på de følgende sider om.

Utsikt over Narvik omgitt av imponerende, snøkleddde fjell. Selve byen ligger temmelig lavt delt i to av jernbanen. En stor bru forbinder de to bydeler. I den hvite ramme på øverste bilde sees malmkaien, som på bildet nederst på siden er fotografert nærmere ved, så man tydelig ser den engelske damperen, som i øyeblikket laster malm. På det store bilde øverst sees også den tyske damperen, som venter på å komme til kaien for å laste. Bildene er tatt i mars 1940.

TYSK DAMPER

Tungt lastede vogner med malm på den elektriske Ofotbanen, som fører fra de store svenske malmfelter i Kiruna over den svensk-norske grense til Narvik.

Den 9. april 1940 klokken 4.25 om morgenen ble panserskipet «Norge» skutt i senk på Narviks havn. Det var snøkave og surt vær. På dette tidspunktet hadde panserskipet «Eidsvold» allerede møtt sin skjebne utenfor havnen. Ytterst få norske marinefolk ble reddet — av «Norges» besetning 90 og av «Eidsvold»s bare 8 mann. Ialt omkom 308 mann ved panserskipenes undergang. 50 mann fra «Eidsvold» og 47 fra «Norge» var på permisjon 9. april.

Med disse tragiske begivenheter innlededes kampene i Nord-Norge. Tyskerne overfalt våre krigsskip på Narvik havn akkurat på samme måte som de samme natt og morgen overfalt Oslo, Kristiansand, Stavanger, Bergen og Trondheim. Men i Narvikavsnittet møtte de en sterkere motstand enn andre steder, og når det varte 62 dager før Norge gav opp den militære motstand, 62 for tyskerne overordentlig kostbare dager, tilkommer æren for det dem som så seigt og tappert kjempet der nord. De kjempet under ytterst ugunstige forhold. Allerede samme morgen tyskerne kom, hadde divisjonen gjennom stabsjefen, oberst Lindbæk Larsen, måttet avsette oberst Konrad Sundlo, som bodde i Narvik og var militær sjef der — Sundlo slo seg deretter sammen med landets fiender og kom først sammen med dem tilbake til byen etterat nordmennene hadde kapitulert som følge av at de allierte var trukket ut av landet. Forsvaret av Narvik — som av det øvrige land — var ikke forberedt, og vi var fienden underlegen i antall og utrustning. Et forsvar av Narvik ville, sier oberst Munthe-Kaas, ha krevet lange forberedelser og ganske andre militære og maritim styrker og hjelpemidler enn dem som hin aprilnatt og bare med noen timers varsel stod til rådighet mot et kraftig og vel planlagt tysk overraskelsesangrep. Praktisk talt alt som ble satt inn fra norsk side, gikk da også tapt. Og allerede i morgentimene 9. april ble Narvik og nærmeste omegn besatt av fienden, og byens befolkning evakuerte i all hast.

Onsdag 10. april kom engelske krigsskip inn Ofotfjorden og opptok kamp med tyskerne. I denne kamp mistet engelskmennene flaggskipet «Hardy», som drev på land utenfor Sjømen, og mange sjøfolk mistet livet. Men tyskernes flåte fikk en langt verre medfart. Det ble skutt i senk 8 tyske krigsskip. Dessuten gikk mange handelsskip til bunns på Narviks havn, som snart var en eneste skog av master fra sunkne fartøyer, ialt over 30. Siden senket engelskmennene alle de skip tyskerne hadde der oppe, ialt 13 armerte.

I den første periode, da tyskerne hadde Narvik i sin besittelse, sprengte de Luossvaara-Kirunavaara Aktiebolags kaier og anlegg systematisk. Intet ble spart, selv kraftledningsstolpene ble ødelagt, fjernledningene til jernbanen likeså, skinnegangen revet opp.

Da så de allierte besatte byen, kom tyske fly og bombet forretningsstrøket, og brente av hele strøket på Oskarsborg. Siden benektet tyskerne at det var dem som hadde bombet byen, det var engelskmennene, hevdet de. Og ingen nordmann måtte innlate seg på å fortelle noe annet!

Av vaktstyrker stod der på dette tidspunkt i Narvik et kompani av I.I.R. 13, Nord-Norge maskinkanonbatteri (4 Bofors antiluftkanoner) og et pionerkompani av Landvernet. I løpet av den skjebnesvangre natt ble resten av I.I.R. 13 transportert fra Elvegårdsmoen til Narvik, men et tett snøvær og

de tallmessig helt overlegne tyske tropper satte en stopper for dette. Overføringen av bataljonen ble dessverre mislykket i tredobbel forstand. Det tilskitende sterkere forsvar av Narvik oppnåddes ikke, bataljonen selv gikk tapt for nordmennene, og Elvegårdsmoen med verdifulle magasiner av våpen, ammunisjon, utrustning og proviant falt i hendene på tyske tropper som sendtes mot Bjerkvik og Elvegårdsmoen samtidig som hovedstyrken av general Dietls 3. Gebirgdivisjon besatte Narvik. En norsk bataljon hadde gjort vaktteneste i Bardu, ble beordret til Elvegårdsmoen, men marsjen over fjellet mellom Salangsdalen og Gratangsdalen ble sinket av svært snøfall. Dette snøvær virket imidlertid også som en øyeblikkelig bremse for tyskernes videre fremtreden nordover fra Bjerkvik. 6. divisjons befalsskole, ca. 100 mann, ydet i dette avsnitt heftig motstand, likevel presset tyskerne seg litt etter litt fram til Lapphaugen, som ligger 26 km. fra utgangspunktet Bjerkvik. Men lenger kom de heller ikke. Her gikk nord-

Malmkaia i Narvik i krigsdagene.

mennene til angrep 24 april; to skotske kompanier som var stilt til disposisjon for det norske forsvar, tillotes imidlertid ikke brukt offensivt og deltok derfor ikke i de angrepsoperasjoner som nå fulgte fra norsk side. Våpenlykken var ennå på tyskernes side. De ikke alene beholdt de sterkt truede stillinger i Lapphaugenområdet, men drev norske tropper — slitne, forvåkete og forfrosne som de var, ned i dalen syd for Fjordbotneidet, og bataljonens hovedstyrke måtte i opprevet tilstand trekke seg tilbake til Lavangen. Tre kompanisjefer var blant de falne.

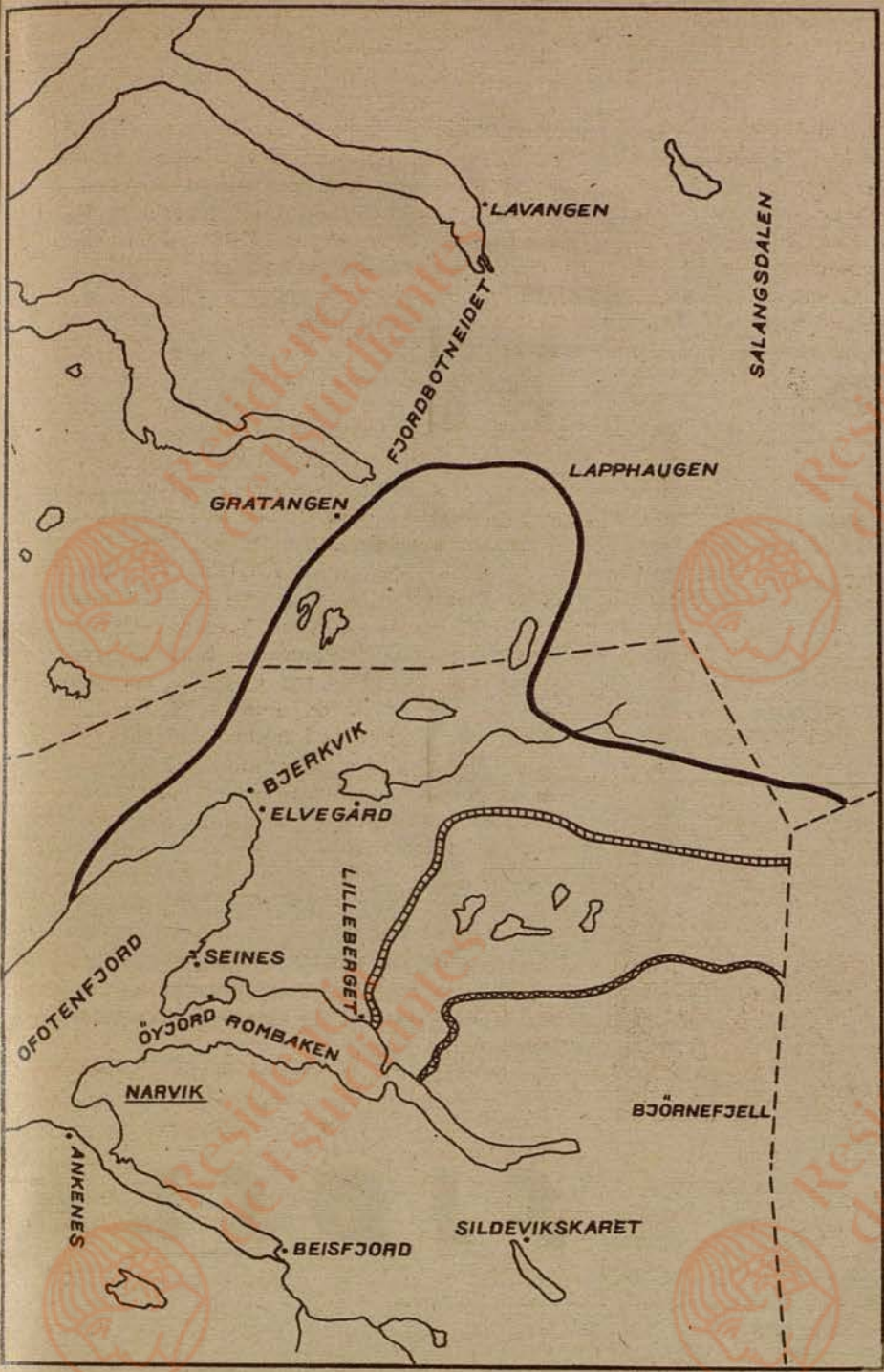
Allerede dagen etter fornyet imidlertid de norske avdelinger sitt angrep, og fra 1. mai var en stor offensiv i gang mot den lange tyske front. Den fortsatte natt og dag i en rekke trefninger i dalene og oppe på de store fjellpartier. For første gang så de seiersvante tyske tropper seg slått. De måtte vike fra stilling til stilling, til tross for at de satte alle sine styrker inn og i den siste tid endog fikk daglige forsterkninger til Bjørnefjellstyrken ved hjelp av store transportfly. Intet nyttet dem. De måtte fortsette retreten, og det endelige nederlag syntes sikkert og nær forestående, da begivenhetene i Holland, Belgia og Frankrike tvang de allierte til å undra også Nord-Norge sin støtte. Dermed var med ett slag situasjonen forandret for den norske regjering. Selv om de to norske brigader gikk seierrikt fram i sine avsnitt, var det uråd å erstatte styrkene i de områder hvor franskmenn og polakker tappert hadde kjempet med hell og ære, og like lite kunne Nord-Norge unnvære de dominerende engelske sjøstridskrefter.

Av de her omtalte operasjoner tiltrakk seg særlig oppmerksomhet et angrep 13. mai, hvis hensikt var å erobre tilbake

Bjerkvikavsnittet med Elvegårdsmoen og kaste tyskerne østover mot svenskegrensen ved Bjørnefjell. Angrepet ble innledet med britisk artilleriild fra mange krigsskip. Me-steparten av bebyggelsen i Bjerkvik ble skutt i brann og fullstendig ødelagt. Dekket av artilleriilden gikk franske tropper i land, samtidig med at norske avdelinger presset seg fram nordfra. Følgen var som beregnet, at tyskerne ble jaget østover og satte seg fast i fjellet henimot Rombaken, innerste arm av Ofotfjorden, og at kyststrekningen Bjerkvik—Øyfjord—Lilleberget ble rensket for tyskere. Og 28. mai ble det så foretatt et angrep på det av tyskerne besatte Narvik fra nordsiden av Rombaken, understøttet av ild fra engelske krigsskip. Angrepet ble utført av to bataljoner av den franske Fremmedlegion og norske soldater hjemmehørende i Narvik og nærmeste omegn. Landstigningsbåtene gikk ut dels fra Øyfjord, rett over fjorden for Narvik, og dels fra Seines. Angrepet var begynt ved middagstid og lyktes fullstendig, og om ettermiddagen 28. mai kunne den norske bataljonssjef overta kommandoen i Narvik, som dermed var gjenerobret. Samtidig lyktes angrep som polakkene foretok mot de tyske stillinger ved Ankenes på sydsiden av Beisfjorden, og tyskerne måtte trekke seg tilbake over Sildevikskaret til Ofotbanen og videre til den tyske hovedstyrke i traktene om Bjørnefjell. Også de tyskere som hadde måttet vike for nordmennenes og franskmennenes angrep på Narvik og som hadde jernbanelinjen langs Rombaken som korteste retrettvei mot Bjørnefjell, ble forfulgt og etter hvert drevet lenger og lenger østover.

Også ellers var utviklingen for nordmennene gunstig i siste halvdel av mai. Bitre fjellkamper endte overalt med tyske nederlag, og både den tyske nordfront og den tyske vestfront brøt sammen. Imidlertid hadde vi ingen reserver og kunne derfor ikke fortsette forfølgelsen, som formodentlig ville ha gitt avgjørende resultater. Iallfall for 6. brigades vedkommende var det nærmest et hell at den klarte påkjenningen inntil tyskernes nordfront var brutt. I de siste 10 døgn var alle reserver satt inn, etterat bataljonene hadde kjempet i tre uker uten avløsning; de hadde ikke hatt varm mat av mangel på brensel, og den lille hvilen de hadde kunne stjele seg til, måtte de ta i snøen og under åpen himmel. Dessuten var sambandslinjene blitt helt utilstrekkelige. Og endelig måtte ammunisjon og proviant bæres i ryggsekk opp fjellet, da oppstigningen var for bratt hit at kløvhester kunne brukes, liksom førefallet skapte de største vanskeligheter.

Om morgenen 8. juni kom ordre til de norske tropper om ikke å føre angrepene videre, og ny ordre samme ettermiddag gav forklaringen; De allierte stridskrefter i Norge var trukket tilbake og de norske stridskrefter i Nord-Norge skulle demobiliseres. Da ordren kom var det — forteller oberst Munthe-Kaas — som om avdelingene på et øyeblikk ble lammet. Enkelte gråt. All kamp og seirrike trefninger hadde vært forgjeves. Man stod nå like foran målet: Å se den langvarige tyske retrett ende i svensk internering. Grensen lå på kort synshold, bare noen kilometer borte. Bak grensen stod svenske styrker ferdig til å ta seg av de slagne tyskerne. Betegnende for situasjonen var at svenskene holdt på å merke grensen med flagg, så tyskerne ikke skulle være i tvil om når og hvor interneringen begynte.

Norske vaktposter i nærheten av Narvik, fotografert 8. april 1940.

Den sorte linje fra Ofotenfjord om Gratangen og Lapphaugen og derfra sør- og videre østover angir de tyske stillinger 24. mai — før tyskernes retrett. Den neste linje, fra Lilleberget over Rombaken og østover, viser tyskernes stilling 28. mai og den sørligste stillingen 9. juni.

Engelske soldater på Narviks gater mai 1940.

Sjefen for de norske styrker, som med så stort hell opererte i området mot Bjørnefjell.

Norsk hundespenn med ammunisjon til troppene mot Bjørnefjell. Bildet er tatt ovenfor Gratangen.

SEEGEFECHT AM 13. APRIL 1940

Panserskipet «Eidsvold»s sjef, kommandørkapteinen Willoch, som gikk til bunns med sitt skip og fant døden sammen med 178 av sine heltemodige menn.

SJØSLAGENE VED NARVIK

Øverst til venstre: Tysk karl til kampen om Narvik 13. april.

I midten og nederst to bilder tatt ombord på panserskipet «Norge» under kampen på Narvik havn om morgenen 9. april. Det var snøtykke og halvmørkt. Bildet i midten ble fotografert umiddelbart før skipet sank og med det 129 mann, mens 47 — og deriblant fotografen — ble reddet.

Slik så det ut på en del av Narviks havn i dagene før 9. april 1940 — fotografiet er tatt 5. eller 6. april. Begge panserskipene sees på bildet. Her var det det første sjøslaget ble utkjempet i grålysningen 9. april, og om denne havn og byen stod det i de følgende uker harde kamper.

Mens slaget raser på Narviks havn med himmelhøye vannsoyler etter granatnedslagene. Kjølvannet viser at jageren bildet er tatt fra, manøvrerer i siksak mellom nedslagene.

Narvik havn midt under slaget 10. april. Fotografiet er tatt av «Bilders» korrespondent med livet som innsats.

Etter sjøslaget 13. april. De båter som ikke gikk ned straks, gjorde det etterhvert og fant sin grav på Narvik havn.

Øverst: Engelsk krigsskip går inn Rombak under det store sjøslag onsdag 10. april.

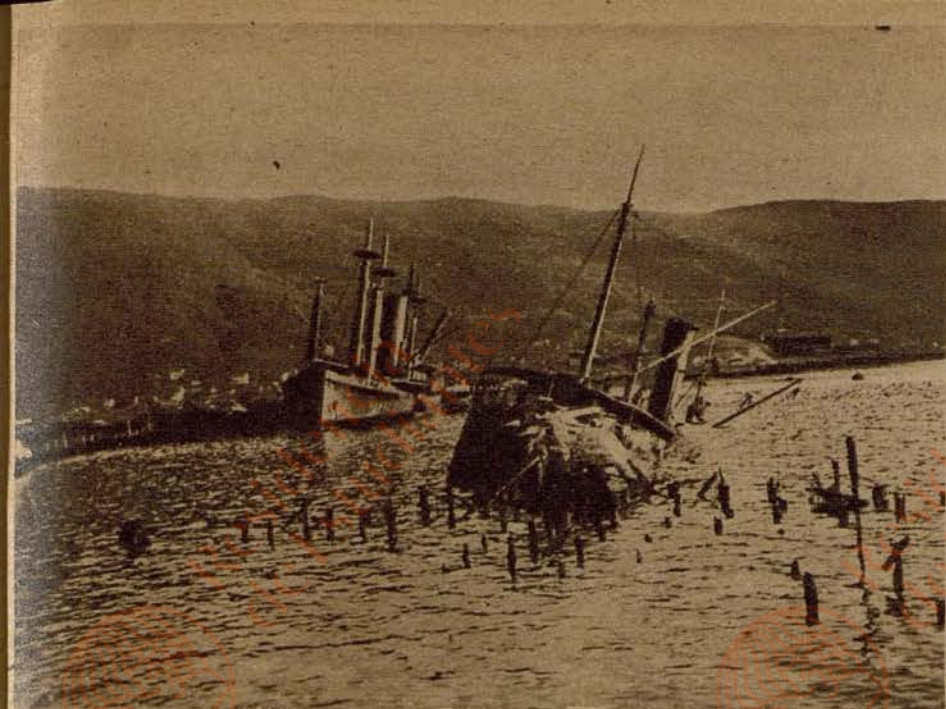
Ødelagt krigsskip midtveis inne i Rombak, nedenfor Sildvik stasjon på Ofotbanen.

Tysk destroyer ved Rombaksbotn, hvorhen restene av den tyske flåte ble jaget av engelskmennene.

Også dette bilde er fra Rombaksbotn. Det viser hvor avgjørende tyskerne ble slått til sjøs, når de måtte sette sine skip på land slik som dette bilde viser.

Kaiene ved Fagernes, Ofolbanens endepunkt, etter ødeleggelsen. Rundt de senkede skip ligger andre som er gått helt til bunns og ikke sees over vannflaten.

Fra skipskirkegården ved Narvik etter kampene 1940. Mer enn 50 fartøyer gikk til bunns.

DEN NORSKE FLÅTESJEF I NARVIK FOTTELLER

Alle vi ombord på krigsskipene på Narviks havn var fra mandag morgen 8. april, etter de engelske mineutlegninger, klar over at situasjonen var faretruende og at vi sannsynligvis meget snart kunne være i kamp, forteller kommandør Askim, under hvem marinestyrkene i Narvik dengang stod. Og han fortsetter:

Stemningen var alvorlig, men rolig, og meldingen om de tyske fartøyers inntrengen tirsdag vakte derfor heller ikke noen bestyrtelse. Den siste klargjøring, for kampklart skip hadde vi hatt fra mandag morgen, den gikk hurtig, og alle ordrer ble utført raskt og stillferdig. Alle viste en kaldblodighet som var beundringsverdig. Dette gjelder såvel «Norge» som «Eidsvold» etter de rapporter jeg senere fikk av de overlevende fra disse fartøyer. «Norge» fortsatte sin ild inntil det øyeblikk da torpedoene slo skipsiden inn, mens «Eidsvold» ble senket uten å ha kunnet åpne ilden på grunn av den uhyggelige forutgående tyske taktikk.

Jeg mistet personlig mange venner den dag. Jeg minnes kommandørkaptein Willoch, sjefen på «Eidsvold». Alltid i godt humør, full av initiativ og alltid ivrig etter å få tjenesten til å gå som den skulle. Jeg minnes kapteinene Thorkelsen, Leif Jansen og Kvan- de, kjekke karer. Den nygifte løytnant Bjørn Aas, den ualmennelig tiltalende dr. Stang — en av våre mest loven- de læger, koselige overmaskinist Nilsen, intendant Kraft som egentlig var avlöst, men som hadde bedt om å få være ombord mens han avsluttet sine regnskaper. Jeg minnes minør Skaret med det lyse, glade smil, løytnant Ask — nei jeg kan ikke nevne dere alle. — Det var gode kamerater og pliktoppfyllende, uredde menn som stod på sin post inntil fartøyene gikk ned og døden tok dem.

Jeg må dog nevne enda en, maskinmester Mathisen på «Norge». Jeg fikk rapport om at alle hans folk i maskinen hadde helt pålittelige livbelter på, at de satt som de skulle. Selv ville han ikke ha livbelte. Jeg er for

gammel, sa han. Jeg vil ikke kunne greie meg hvis vi går ned. Så gikk han rundt i maskin- og kjelerom, kontrollerte at alt var i orden og ga alle oppmuntrende ord. En god mann, en mann av den gamle skole hvis eneste ærgjerrighet var å utføre sitt arbeid best mulig og som alle respekterte og holdt av.

Og jeg minnes alle de staute norske sjøgut- ter fra alle kanter av landet fra nord og sør, fra øst og vest. Unge, livsglade, fulle av godt humør og spillopper. Gode sjøfolk og gode orlogsmatroses, modige i kamp med fienden som i kamp med stormen. Gutter i 20- årene, men de måtte de, langt der nordenfor polarsirkelen hvor snøen lå meterhøy og nordlyset flammet. De visste ikke at de hadde noen fiender. De var ingens fiender, men overfalles og dreptes skulle de.

Jeg minnes mine underoffiserer, kanon- skyttere og kvartermestre, mange av dem forlenget ferdige med sin regulære tjeneste,

men ivrige etter å gjøre sin plikt til sin egen og sine overordnedes tilfredshet.

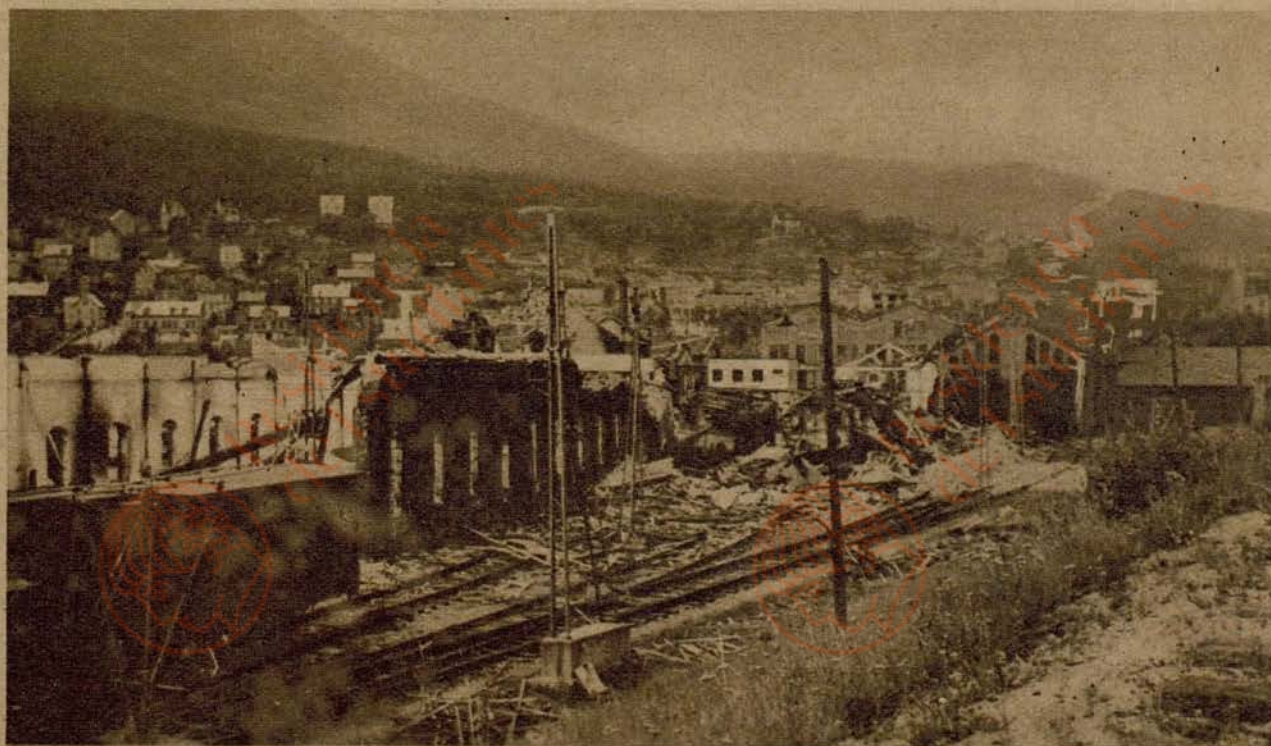
De falt på sin post og med ære. De falt for Norges sak, de var gode nordmenn.

Ialt antas 308 mann å være omkommet ved senkingen av de to panserskip, derav 179 med «Eidsvold» og 129 med «Norge». Av «Eidsvold»s besetning ble redde bare 8 mann, av «Norge»s 90.

Til divisjonslægen ved 6. divisjon ble meldt tapet av 86 soldater og offiserer tilhørende de forskjellige avdelinger av infanteriet, bergartilleriet m. v., heri også medregnet dem som omkom ved bombingene av «Dron- ning Maud».

Etter dette skulle således kampene i Nord- Norge, til sjøs og til lands, ha kostet ialt 394 norske soldater og offiserer livet.

Og 52 krigs- og handelsskip ble senket ved Narvik under krigen. Verdien av disse skip med last gikk opp i ca. 500 millioner kroner.

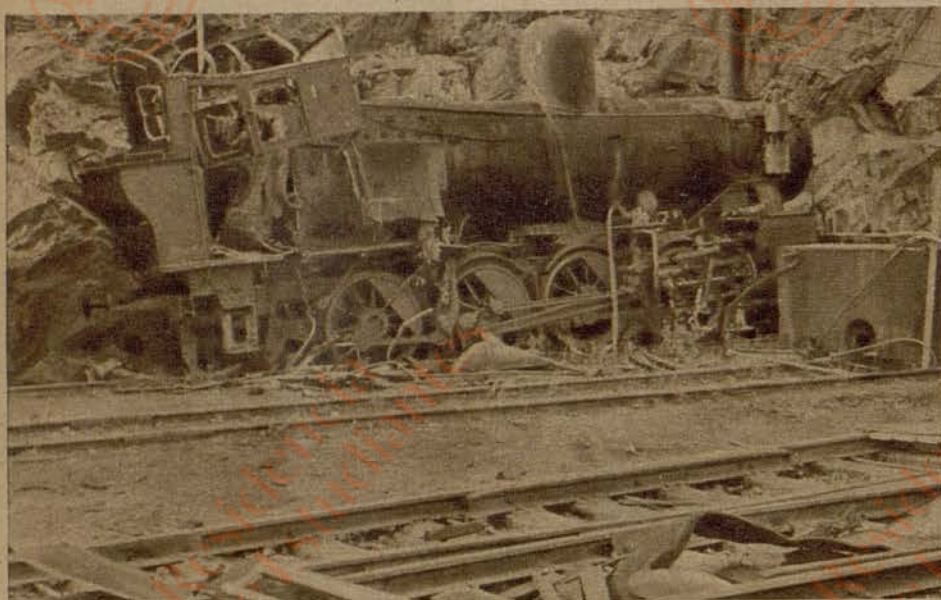
De ødelagte lokomotivstaller og jernbanens verksteder med den rasserte bydel Oskarsborg i bakgrun- nen. I forgrunnen en del ødelagte lokomotiver — 8 ble ødelagt, hvert kostende 600 000 kroner.

De fleste skip lå så dypt at man intet så til dem. Men når det er to i høyden, blir den ene — slik som her — liggende ganske høyt over vannet.

Og her er et annet bryggeparti fra Fagerneskaia. Overalt så det likedan ut med veldige skader til lands og til vanns.

Skadene på Malmbolagets eiendom i Narvik ble taksert til 11.6 millioner kroner. I dette tall er ikke medtalt de 4 skip som tilhørte bolaget og som ble senket på havnen. For Ofotbanens vedkommende var den samlede skade 15—16 millioner.

DEN BRENTE JORDS TAKTIKK

Fra Malmbolagets ødelagte anlegg — tyskerne sprengte alt.

Allerede i krigens første dager benyttet tyskerne seg av «den brente jords» taktikk, idet de sprengte og ødela alt som kunne være av betydning for fienden. Også det svenske malmbolags imponerende anlegg på nordsiden av Narvikbukta ble totalt ødelagt. Med svære sprengladninger på de mest sentrale punkter ble malmknusere, viadukter, kai-anlegg, stillverker og jernbanemateriell sprengt i filler. Den ting at det var eiendom tilhørende en nøytral nasjon, lot ikke til å affisere tyskerne det minste. De fullkomne konstruktive og mekaniske anordninger for malmeksporten bestod bl. a. av et malmopplag med en kapasitet av ca. 600 000 tonn malm, styrteviadukt, hvorfra malmen styrtes direkte ned i opplaget, knuseri for malmprøver, et stort mekanisk verk-

sted, skiftestasjon med 20—30 km. jernbanespor samt de svære malmkaiene. Det hele var så moderne og effektivt at f. eks en malmbåt på 7000 brt. kunne laste i løpet av et par timer.

Da tyskerne kom tilbake til byen — kanskje hurtigere enn de selv hadde regnet med — ble der satt i gang reparasjonsarbeider for å få malmtransporten i gang. Imidlertid ble disse arbeider rent provisoriske, og det var først i sommer at det egentlige gjenoppbyggingsarbeid tok fatt. Et Trondheims- og et Oslofirma har overtatt store kontrakter i den anledning.

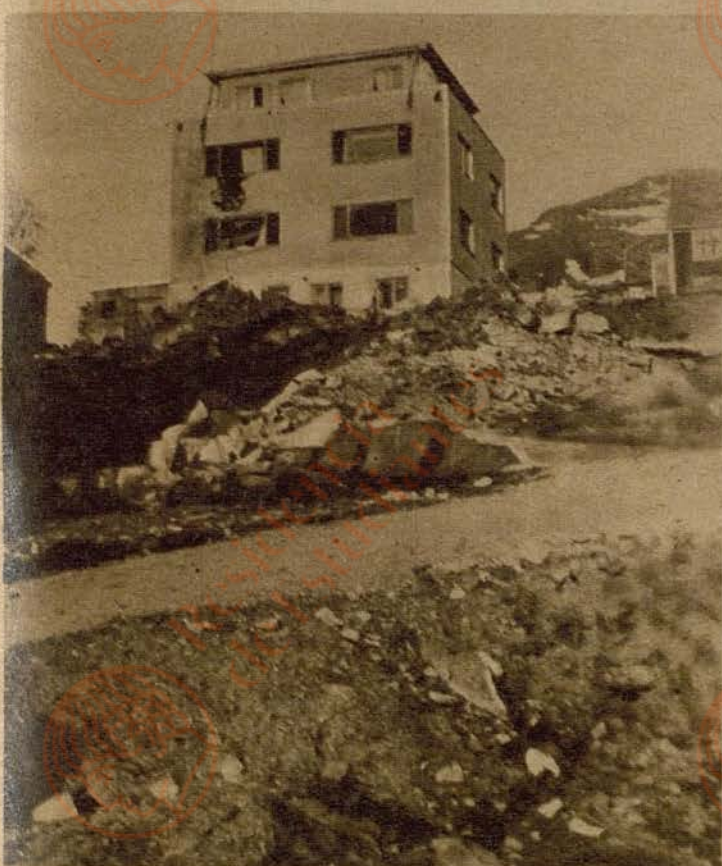
På denne og følgende sider gjengis en rekke bilder tatt under og umiddelbart etter kampene i Narvik og distriktene 1940.

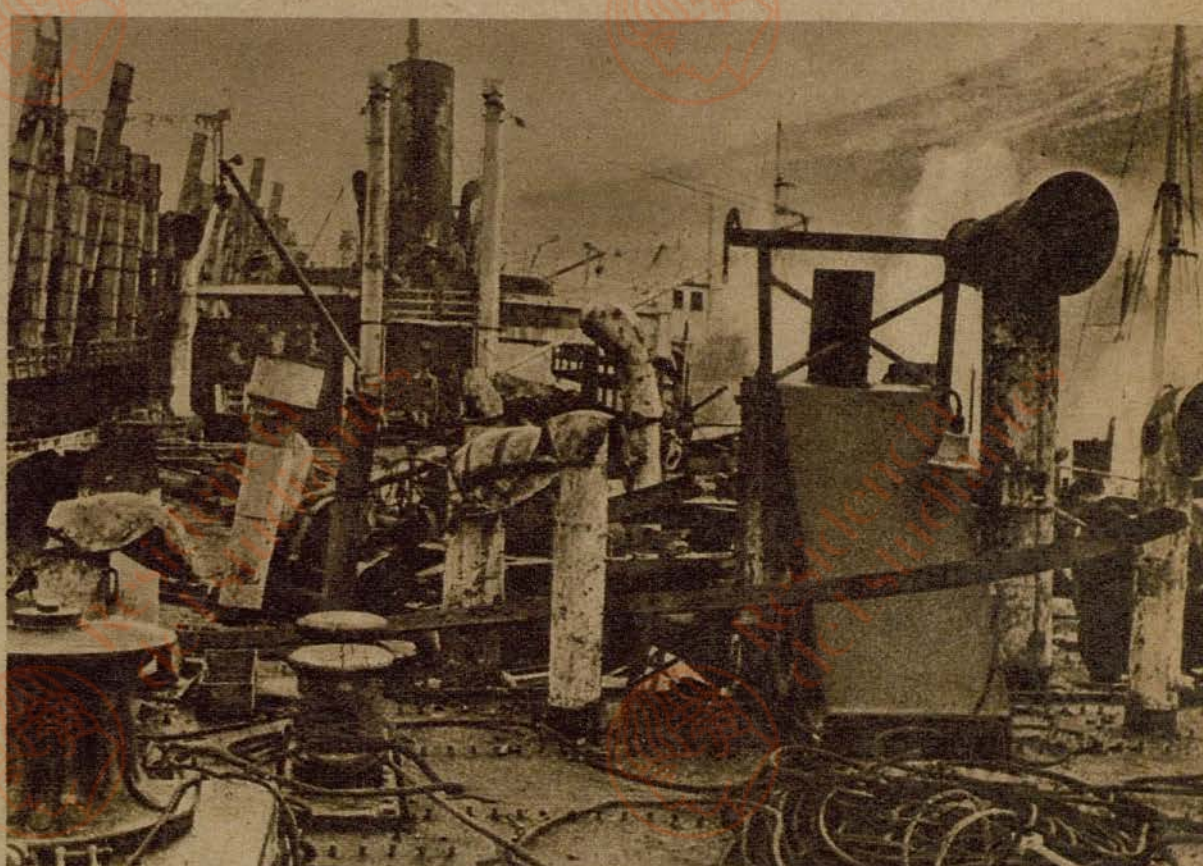
Tyskerne gjorde alt for å ødelegge Malmbolagets anlegg, noe som ble til deres egen skade etterat de selv hadde satt seg fast i Narvik.

Ruinene av den beryktede Giske Jacobsens kai. Hun kom til å drive store forretninger med tyskerne, ble hatet og foraktet av nordmenn.

Et eneste skudd på over 2000 meters avstand raserde gården innvendig og drepte og såret mange.

Dette skip, en tysk tanker, var blitt senket ikke mindre enn to ganger, første gang av kapteinen selv og annen gang av engelskmennene, som hadde tatt det opp. Til sist ble det hevet av tyskerne.

En av de veldige kaier (bruer) inn til Malmbolagets svære knuseanlegg ble ødelagt etter langvarige anstrengelser.

En fulltreffer fra et tysk fly hadde stor virkning her.

Dette fotografiet ble tatt under kampene, da branner raste i den hardt hjemsoekte by etter bombardement fra krigsskip.

Regimentsjefsboligen, hvor landssvikerer oberst Sundlo hadde sitt kvarter, skutt i brann. Under brannen store eksplosjoner, så jeg måtte holde meg fast da jeg tok bildet, sier «Bilders» korrespondent.

Til venstre Kongens gate, hvis hele bebyggelse står i flammer, til høyre bydelen Frydenlunds brann 2. juni 1940.

Det norske flagg heistes igjen 28. mai om ettermiddagen etterat det ikke var sett i Narvik siden 8. mai. Senere måtte det jo dessverre fires igjen.

Røyken velter tykk og kvelende i været. Men vi ser ikke granatene, som regnet over Narvik og dem som var igjen i byen.

Bildet taler for seg selv, med de ødelagte kaier, anlegg og skip. Men på den annen side står det uskadte hus.

Til venstre: Nygaard kraftstasjon har fått sin første treffer. Herfra fikk byen, Malmbolaget og Ofotbanen sin elektriske kraft.

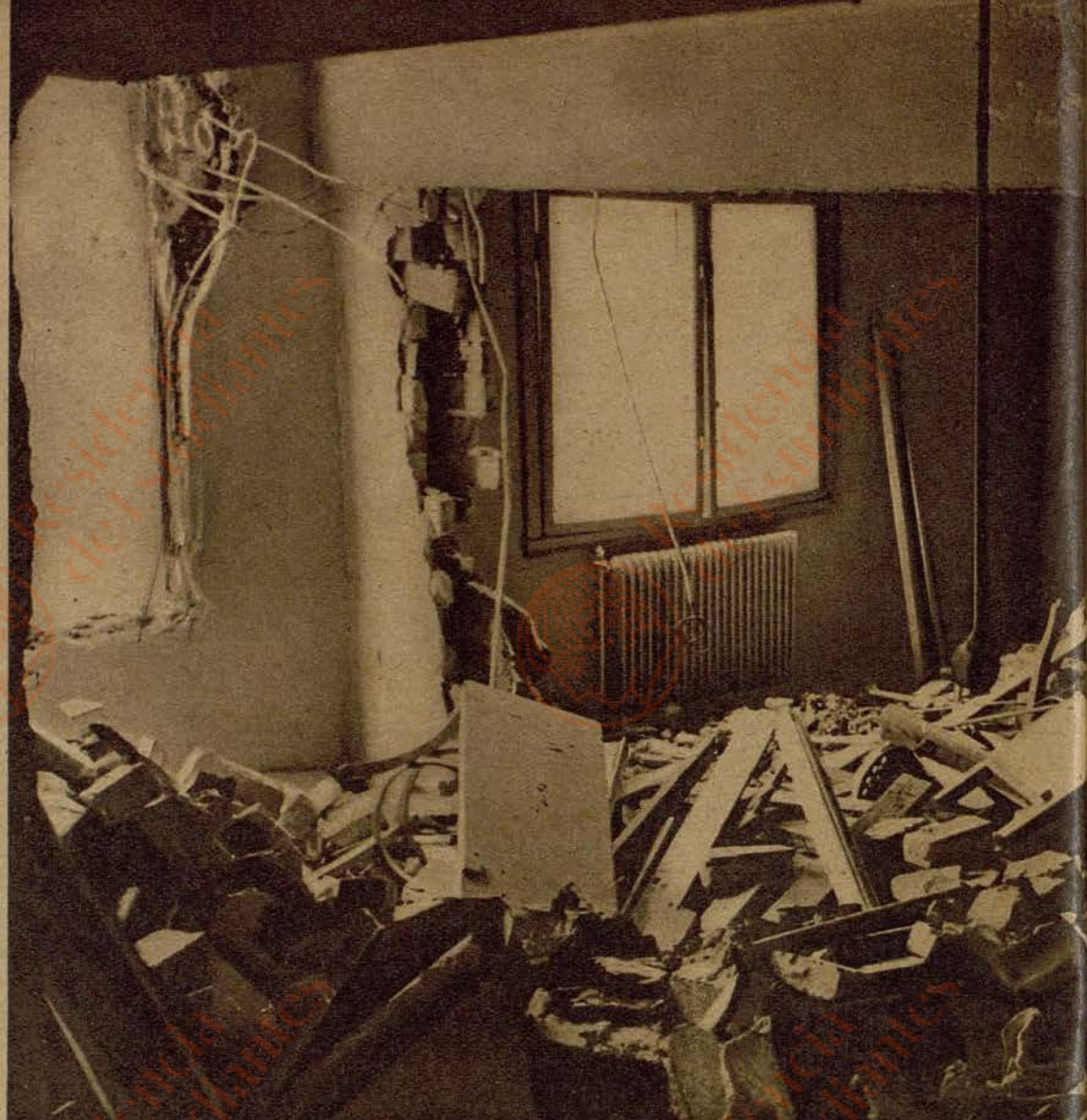
Til høyre: Grand hotell ble heller ikke spart, slik så det ut etter kampene.

To bilder fra Narviks ruiner, fotografert like etter kampene. Til høyre restene av Narviks sparebanks bygning og Folkets hus.

Oberst Konrad Sundlo, Narviks kommandant.

Fra et Narvik-hjem som ble truffet av en granat og hvor det etterpå så slik ut.

OBERST SUNDLO

som overga Narvik uten sverdslag.

Kommandant i Narvik ved krigsutbruddet var oberst Sundlo, som på grunn av sin holdning overfor tyskerne ble avsatt av stabsjefen ved 6. divisjon, nåværende oberst Lindbæk Larsen, selvsamme dag Sundlo uten sverdslag hadde overgitt byen. Etter hva general A. D. Dahl forteller i sin bok «Med Alta bataljon mot tyskerne» gav divisjonsjefen, general Fleischer, stabsjefen ordre til å la Sundlo arrestere, men da var han forsvunnet — det viste seg senere at han holdt seg sammen med tyskerne og ikke kom tilbake til Narvik før tyskerne hadde tatt byen i begynnelsen av juni. Senere ble han beryktet som en fanatisk NS-mann og hadde under okkupasjonen forskjellige viktige stillinger, bl. a. som forsorgssjef i Aker og deretter som fylkesmann vestpå.

Sundlo avsluttet i sin tid sin offisersutdanning med finfine karakterer. Under forrige verdenskrig var han medarbeider i en Trondheimsavis, hvor hans tyskvennlige krigskommentarer skapte bladet vanskeligheter innad og utad og hvor han lot tyskerne vinne helt til keiser Wilhelm reiste til Holland! I begynnelsen av 20-årene var han en tid Norsk Elektrokemisk representant og samtidig norsk visekonsul i Kutais mellom Svartehavet og Kaspiske hav og sendte derfra, som den utmerkede skribent har var,

hjem til norske aviser livfulle skildringer av forholdene i det fjerne Kaukasus. Etter tilbakekomsten til Norge arbeidet han som journalist i Drammen og Kristiansund og var også en tid sjef for Befalsskolen i Trondheim, inntil han forflyttet seg som offiser til Nord-Norge. Han hadde lenge hatt overordentlig sterke tyske sympatier og likeså sterke antipatier overfor det nåværende Russland. Slik som forholdene utviklet seg i siste halvdel av 30-årene var det en ulykke at en mann med Sundlos innstilling ble betrodde posten som kommandant i Narvik, noe som tilfelle viste seg den skjebnesvangre 9. april. Om hans opptreden den morgen foreligger utvetydige uttalelser også fra tysk side, således heter det i boken «Der Heldenkampf um Narvik» av Otto Mielke:

«Til slutt lykkedes det generalmajor Dietl, som personlig begav seg i land til oberst Sundlo, å vinne denne ikke bare for en motstandsløs overgivelse av byen og frivillig nedleggelse av våpnene, men også til et lojalt samarbeid med de tyske besettestropper. Denne forståelse fra kommandantens side har vi å takke for at byen og havnen Narvik i løpet av en time falt i de tyske troppers hender, og det utenat et eneste skudd var løsnet eller en eneste blodsdråpe utgytt.»

Det er triumf i denne tyske uttalelse, og det er forståelig at oberst Sundlo fikk god mottagelse hos landets fiender. At han på forhånd skulde ha stått i ledtog med tyskerne er det vel neppe grunn til å tro, det er iallfall hittil intet offentliggjort som peker i den retning. Mot en slik antagelse taler også den omstendighet at tyskerne, som for øvrig hadde forbausende godt kjennskap til forholdene i Nord-Norge, trodde det var militært anlegg på steder ved Ofotfjorden hvor det virkeligheten ikke fantes slike. Ved operasjonens begynnelse gav de seg således til å beskytte et sted hvor de øyensynlig mente det lå en befestning, men hvorfra beskytningen ikke ble besvart. Tyskerne sendte så tropper i land; istedetfor en festning fandt de en bondegård. Forklaringen var visstnok den at der i sin tid hadde vært på tale å anlegge forsvarsverker der og at dette var omtalt i dokumenter, som tyskerne altså hadde fått snusen i, men at disse planer ikke var blitt realisert. Hadde tyskerne hatt hjelpere blant norske militære med kjennskap til Narvikavsnittet, vilde de sikkert også ha visst at det ingen befestning var på den nevnte plass. Hvordan det forholder seg med dette vil imidlertid den kommende rettssak mot oberst Sundlo bringe klarhet i. Allerede forlengst er det derimot fastslått, at han 9. april sviktet og at han — tross bestemte protester fra egne tropper — overgav den overordentlig viktige by og havn Narvik til tyskerne uten sverdslag. Ansvar for dette ble tungt å bære.

Norske tropper i Narvik-området under felttoget våren 1940. De kjempet modig og utholdende.

DE ÆREFULLE OG SEIERRIKE KAMPER PÅ NARVIK-FRONTEN

Til venstre en mitraljøsestilling graves ved Narvikfronten, til høyre et norsk feltkjøkken i full sving i samme avsnitt.

Samlingsplass for norske tropper som skal avsted til Narvikfronten. Dette er et lastebilkompani like før starten.

Skiløperne blant de norske tropper gjorde stor nytte for seg i de første avsnitt av kampene; men ellersom våren skred fram, måtte de legge skiene av.

I Narvik-distriktet gikk det også utenfor byen mange steder ut over bebyggelsen.

Et av de mange nedskutte fly i traktene omkring Narvik.

På landveien inn til Narvik stod en fransk tank i en sørgelig forfatning.

Våre tapre gutter i Narvikområdet som tok så hard en tønn og som med så stor heder kjempet mot en overmeklig fiende.

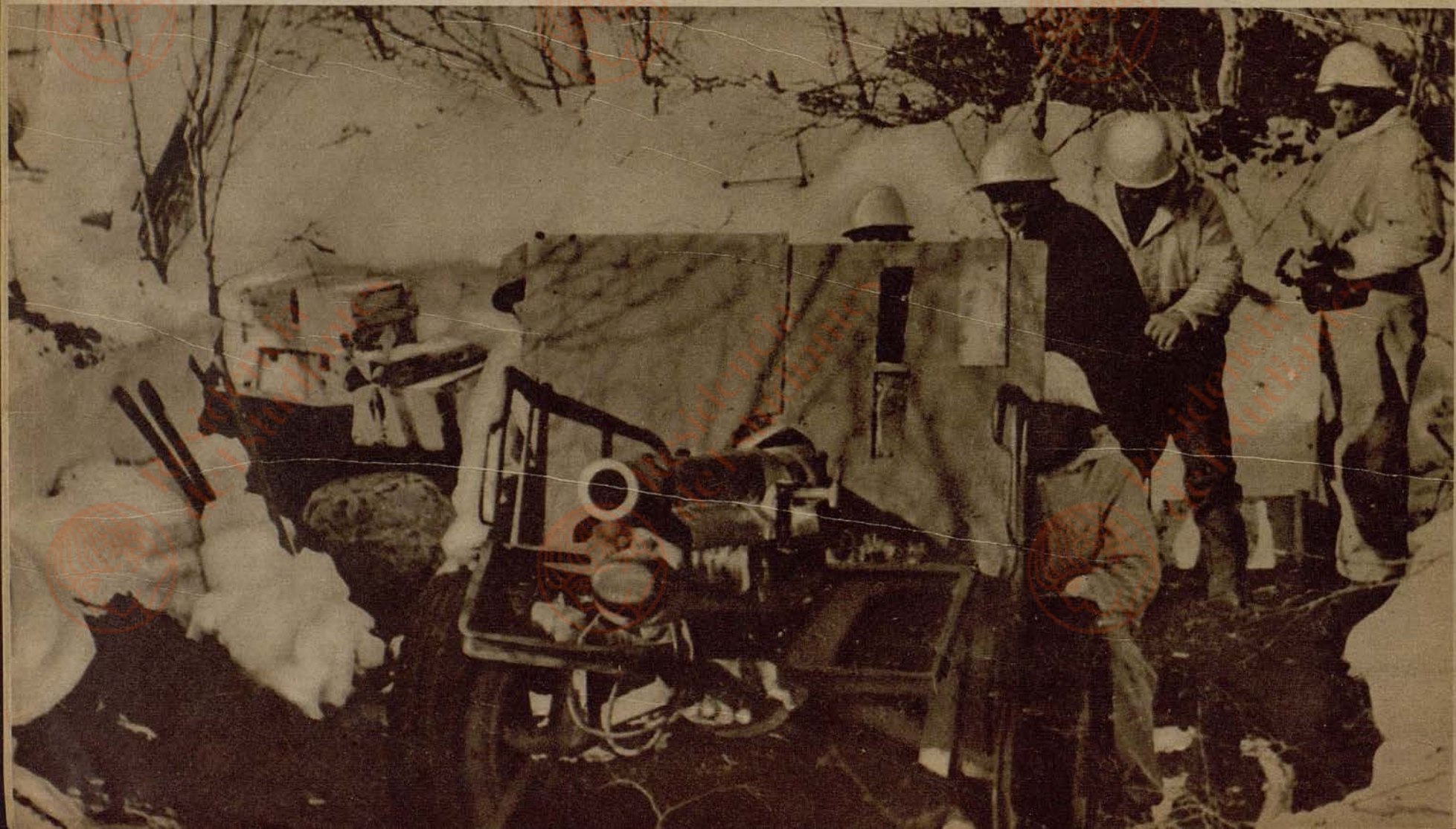
Afrikanske soldater, tilhørende de franske styrker, ble landsatt i Narvik etter byens gjenerobring 28. mai.

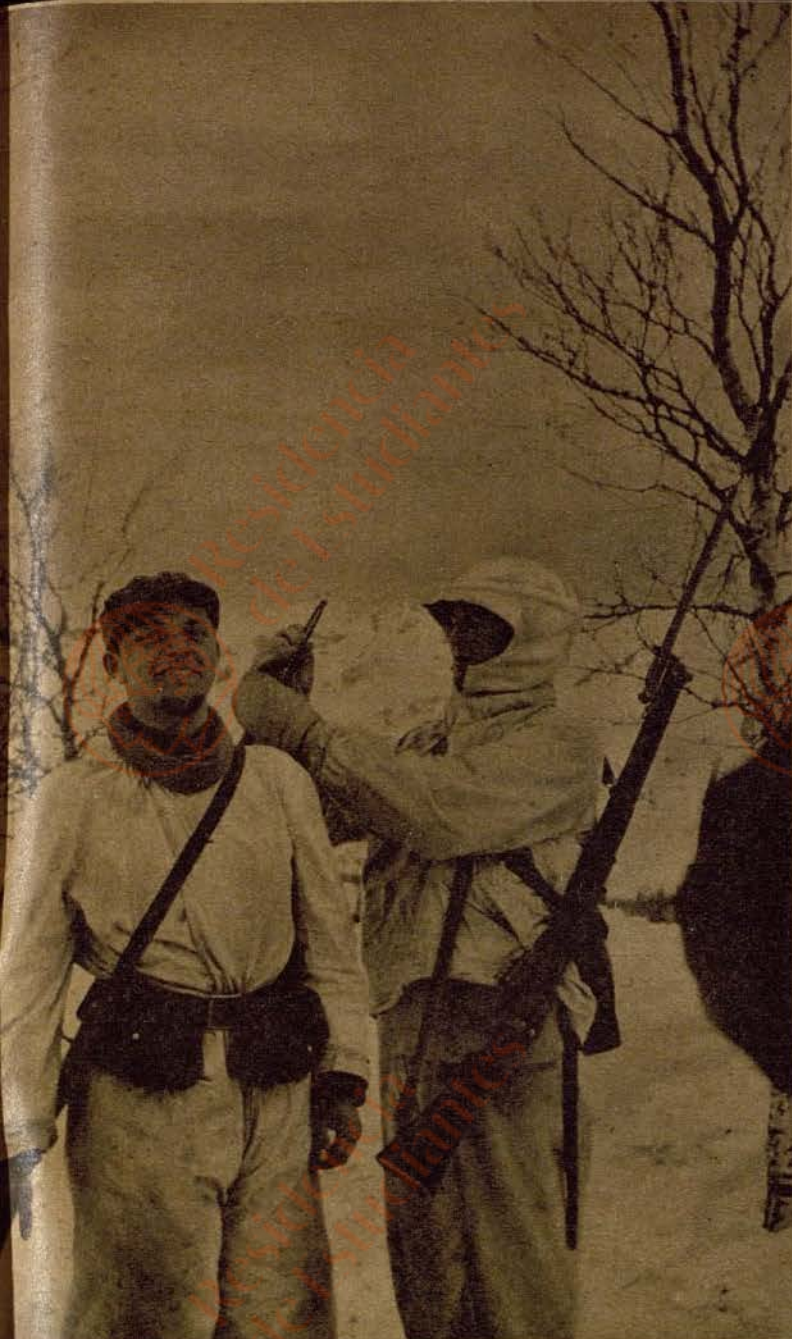

Bjerkvik og Elvegårdsmoen bombes. Her var skaden meget betydelig.

Øverst fransk artillerikolonne på vei til Bjerkvik for å bli skipet over til Narvik. Nederst norsk artilleristilling på Narvikfronten.

venstre på bildet en norsk soldat, til høyre en engelsk. Det var ut-
 et kameratskap mellom troppene tilhørende de forskjellige alli-
 nasjoner.

øyre: Det eneste som ikke var ødelagt i skolehuset i Bjerkvik, var
 get og en symaskin.

Medisinaldirektør Evang i samtale med medlemmer av hjelpekorps-
 set som ordnet med matforsyning.

Til venstre: Folk søkte å redde hva reddes kunne etter de tyske bom-
 bardemangene. Her er det en kleskiste fra 1765.

Øverst en fransk patrulje som springer over Ofotbanen. Nederst norske gutter i stilling med mitraljøsen, ferdig til å ta imot fienden.

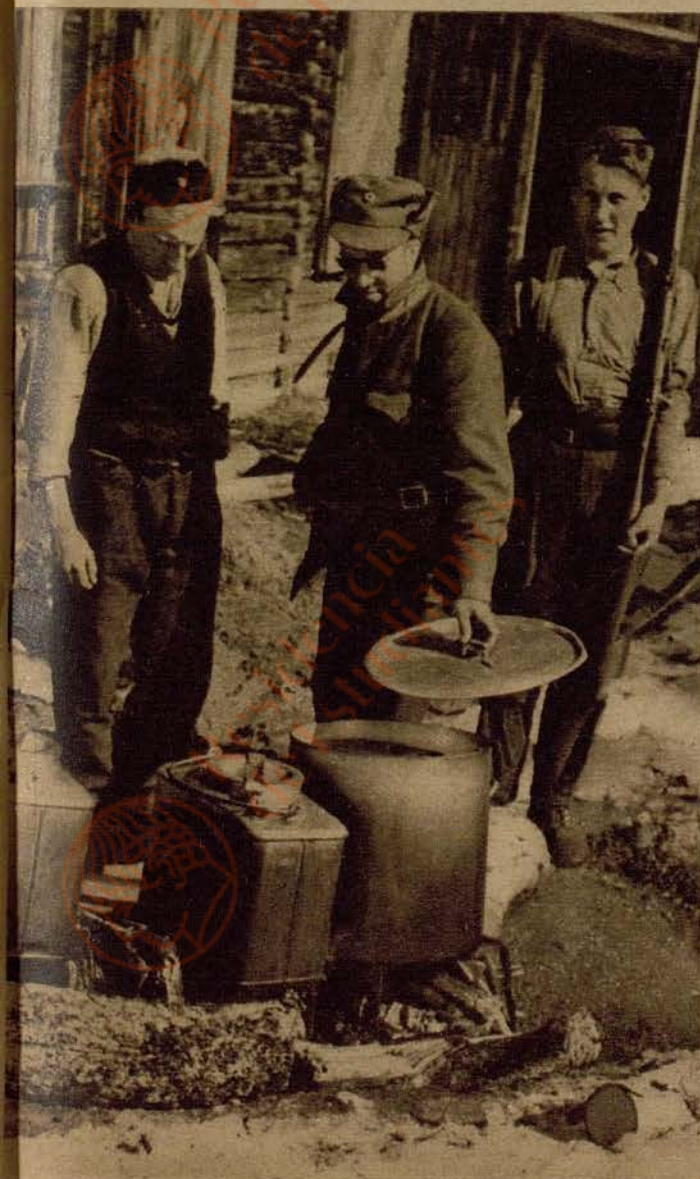

Fransk soldat med mulesler på en nordnorsk vei mai 1940.

Gammelt ektepar elsteds i Nord-Norge, som har mistet sitt hjem etter tyske bombeangrep. Med et knippe under armen som hele sitt jordiske gods måtte de søke tilflukt hos slekt og venner.

Til **venstre** feltkjøkken på Narvikfronten, **nedenfor** ruinene av den prektige turiststasjon i Gratangen, som ble helt lagt i grus. Til **venstre** på dette bilde veien som fra Troms innland gjennom Målselv og Bardu og over Salangsdalen fører fram til Øyjord ved Ofotfjorden nær Narvik.

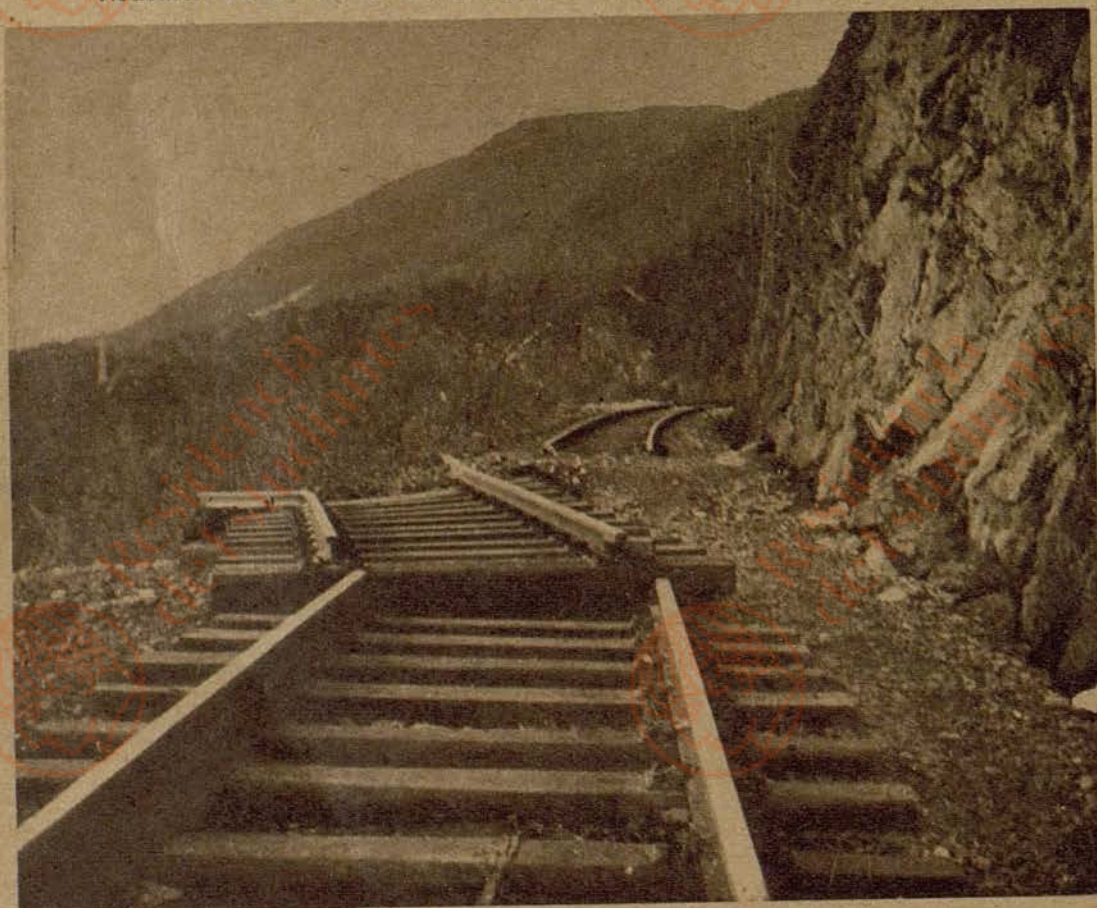
Til høyre: De hadde mangel på stridstørn, våre tapre soldater i Nord-Norge. Men mellom slagene kunne de også ta det rolig for å samle styrke til neste påkjenning.

Nedenfor: En bombe har revet opp jernbanelinjen mellom Narvik og Bjørnefjell.

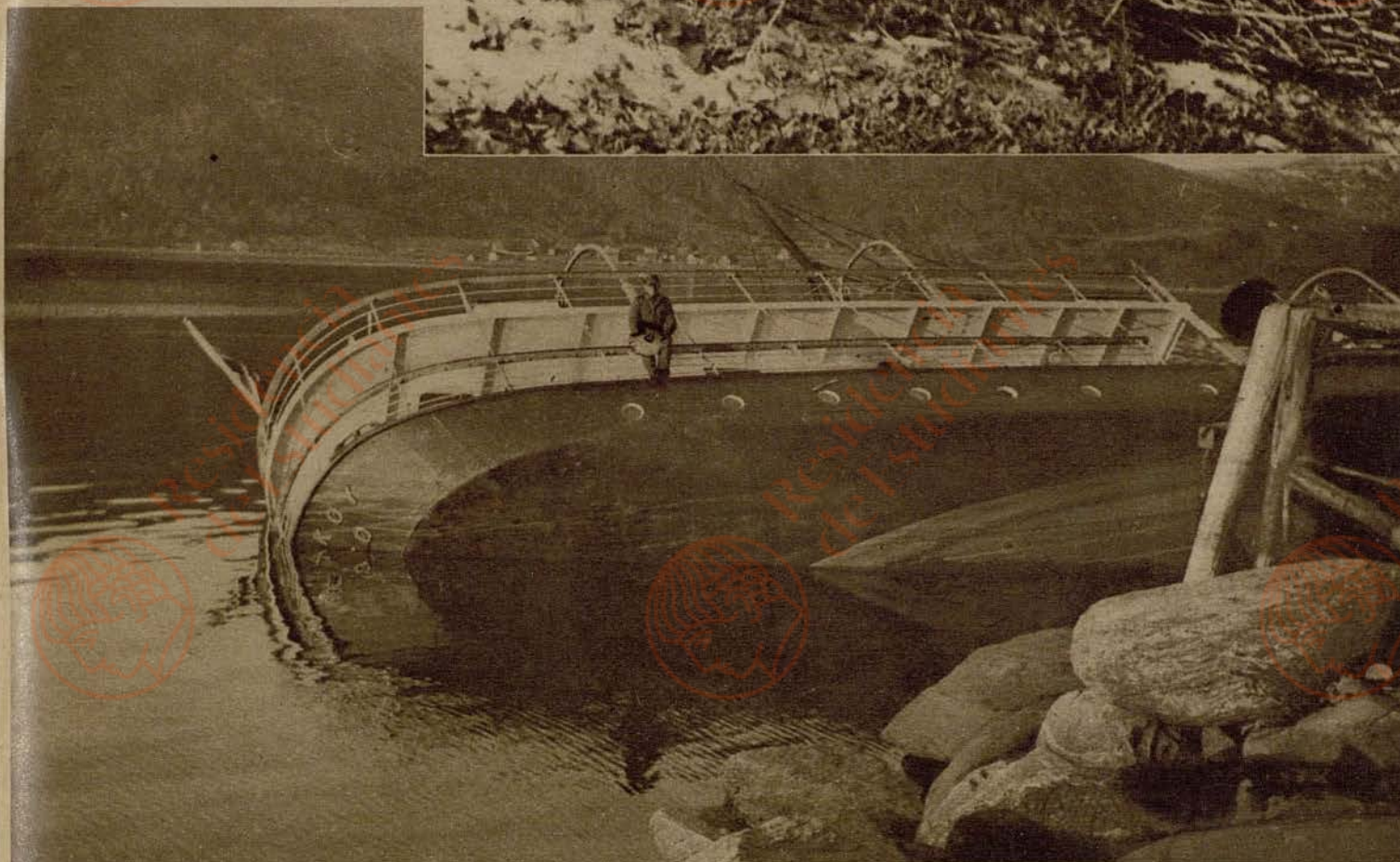

Norsk uthus ved Lappaugen, hvor tyskerne ble slått tilbake nord for Gralangen. Nordmennene hadde mitraljøser i gluggene.

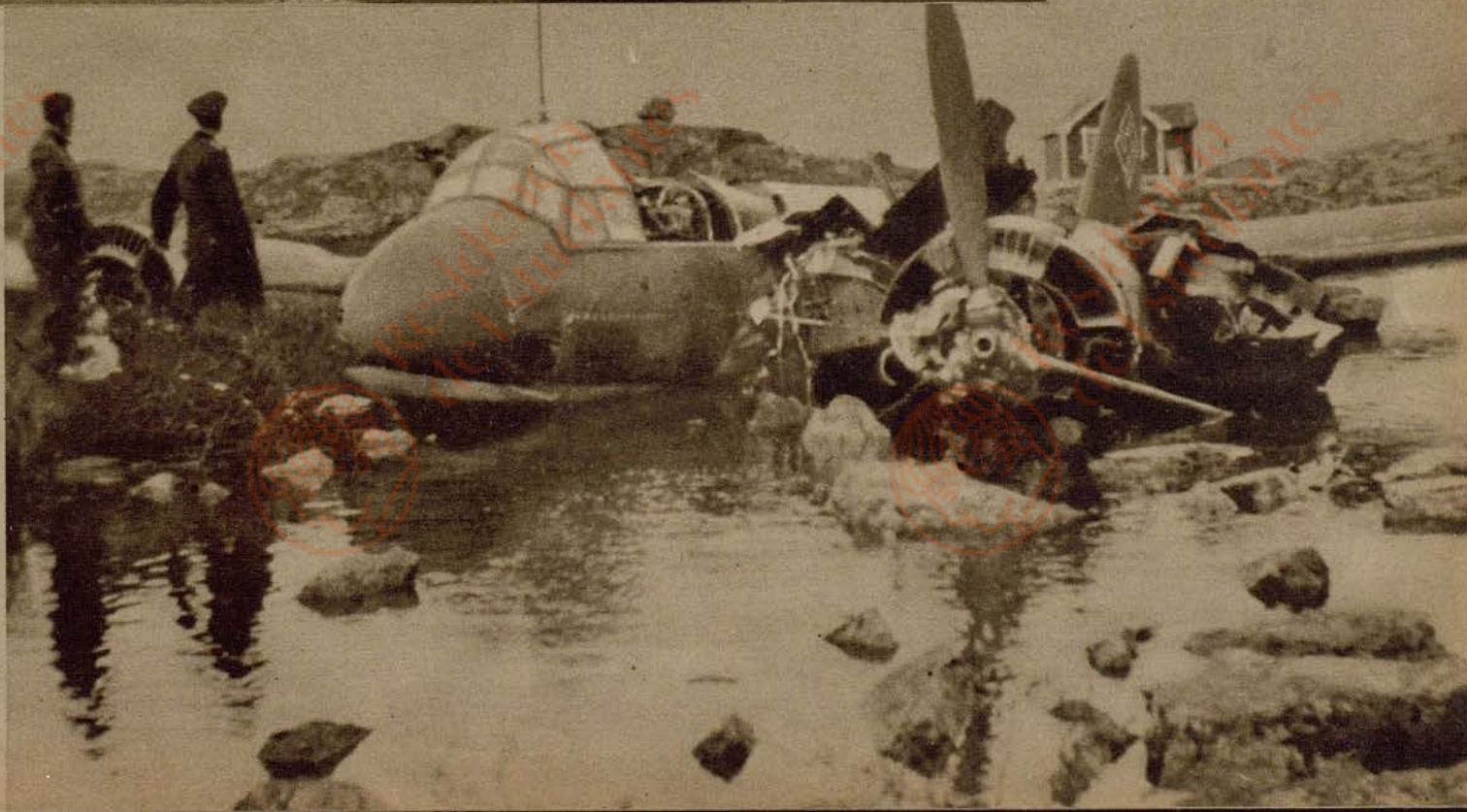
Til venstre: Hun fikk tillatelse til å kripe gjennom snø-skyttergravene i Ingenmannsland til uthuset, der nordmennene hadde sine mitraljøser, for å melke kuene.

Røde Kors soldater søker ly mot de stadig angripende tyske bombefly.

Lokalrutebåten «Bjarkøy» som ble bombet av tyskerne ved kaia i Grangsbøtn.

Havarert tysk fly ved Harlvigvannet på Narvikfronten.

Nº 9877 M
 NARVIK DISTRIKT 000005 KRODÖRE

Kr. 5,-

Norges Statsbaner, Narvik Distrikt

erkjenner å skyldes innehaveren av denne anvisning
 — Kroner fem —
 som utgjør opptjent arbeidslønn eller godtgjørelse
 for annen yttelse.

Narvik den 30. april 1940.

Arvid

En av de nødpengesedler som ble utstedt lokalt under krigen. Denne er fra Jernbanen i Narvik.

Alma Braaten, krigskorrespondent i svensk «Dagens Nyheter», gikk modig og uforferdet over grensefjellene inn i Nord-Norge og brakte verden de første sikre meldinger om kampene. Hun har også tatt flere av bildene i dette nummer.

Til høyre: En tysk Gebirgsjäger har truffet en same og besiktiger et av hans reinsdyr.

Nedenfor til høyre: En felt-telefonsentral i en fjellhule på den nordnorske fronten.

Nedenfor: En av de utallige branntomter i Bjerkvik.

Tromsø og byene i Finnmark
merket i 1940 lite til krigen.
Tromsø elektrisitetsverk ble
dog bombet. Dette bildet er
latt like etterpå, i det øyeblikk
en mektig vannstråle stiger til
værs fra den ødelagte rørled-
ningen.

Nedenfor: Folk i Nord-Norge evakuerer også i robåter, av frykt for tyskerne. Til høyre: Brann
i Harstad etter bombing.

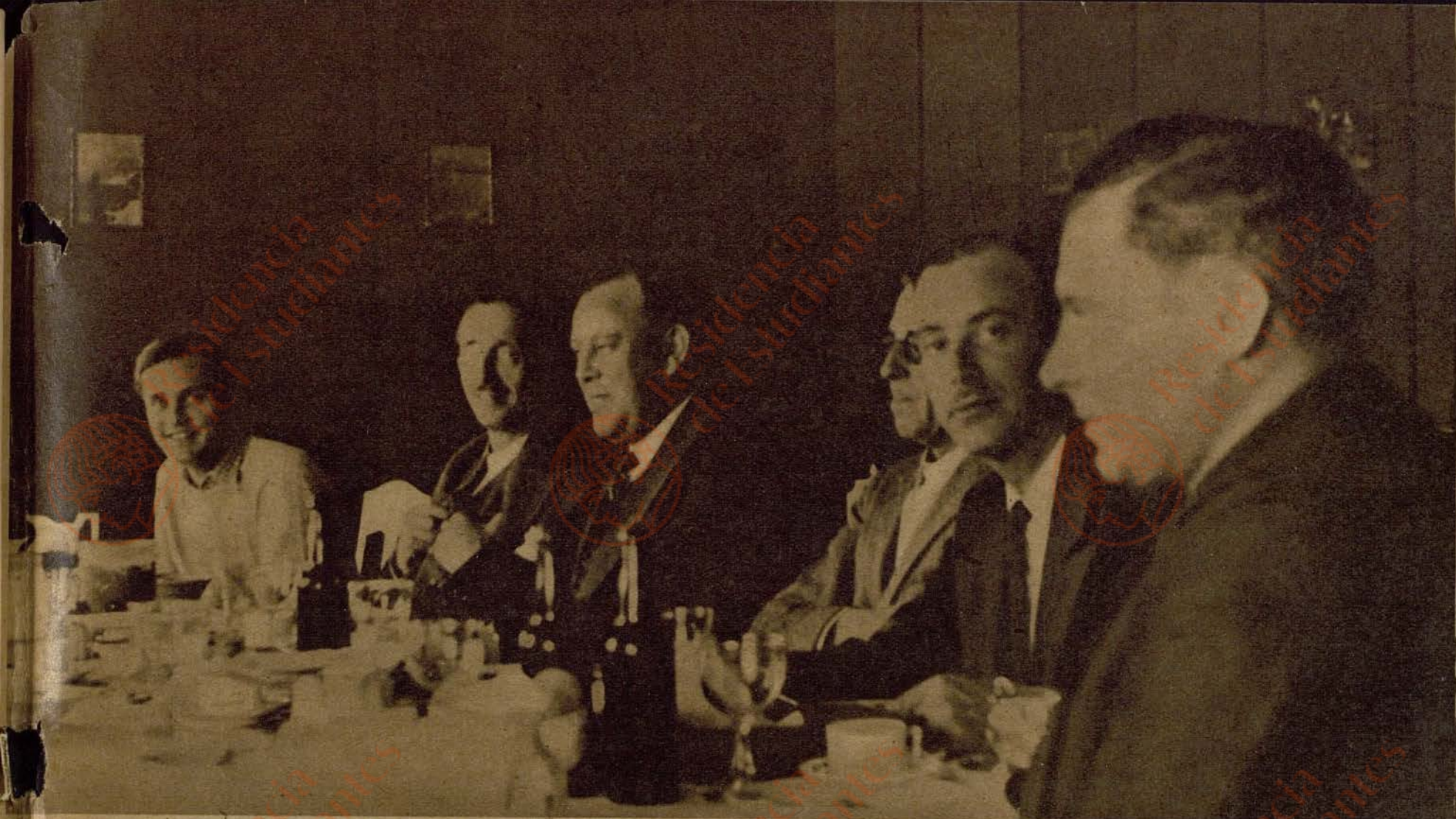

Øverst ill venstre: Nordnes gård i Målselv, her var generalstabens kontor, også kalt «Hokstad» etter forkortelsen H. O. K. — Hærens Overkommando.

Ovenfor: General Ruge.

Nederst ill venstre: Generalstaben på Nordnes. I første rekke fra venstre ukjent, oberstløytnant Ole Berg, oberst Hansson, general Ruge, oberstløytnant Wrede Holm, oberstløytnant Munthe.

Etter Kongens og regjeringens historiske beslutning 7. juni 1940 om å forlate norsk territorium for å føre kampen videre for Norges frihet fra fremmed land, ble statsmaktene ført over Nordsjøen med det engelske slagskip «Devonshire». Dette bilde er fra et måltid ombord. Ved bordets langside bl. a. utenriksminister Trygve Lie, ved siden av ham (med monokkel) den franske minister de Dampierre.

Til høyre: Kongen og kronprinsen ombord på «Devonshire» under reisen fra Norge til England juni 1940.

Nedenfor: En side av den proklamasjon som Kongen, regjeringen og forsvarssjefen utstedte, da Kongen og regjeringen forlot landet. Den var trykt i Tromsø.

Til dere alle: Hold et i trøst og mot
vårt dyre fedreland.
Vi som sender dette ropet til de-
re i den stund vi er nødt til å for-
late Norge grunn, vi er bestemt

på å sette alle våre krefter, vårt
liv og alt vi eier, inn for Norges
sak. Vi tror på at vi snart skal få
komme tilbake til et fritt og selv-
stendig Norge, og vi håper vi skal

kunne gjøre det med oss. Den
tanken skal bære oss i vår glan-
ning der ute, og som vi vet vi har
sammen med alle som blir helne,
den ligger i ordene:

Leve Norge! Alt for Norge!

Haakon.

Johan Nygaardsvold.

Fra Forsvarssjefen

kommanderende general

Otto Ruge.

Dere har hørt kongen og regje-
ringens proklamasjon. Motlan-
den i Nord-Norge skal opphøre, til-
truss for at vi skal staa ubesiret
her. Det er gjort for å spare dese-
ne landdel for ytterligere ødele-
gelser.

Soldater, matroser og frivillige
køpsskildere i nord og sør:
Dere har gjort godt og trofast
arbeid. Dere kan minnes med ære
denne tiden. Takk alle sammen.

Norske kvinner og menn!
Det første øyeblikk i vår strid for
friheten er forbi, vi går en svart

tid møte nå, i et hørtallt land.

Men krigen fortsetter på andre
fronter, navnlig er med i stri-
den der. Den dag kommer, da de-
re alle kan se landet. Vent på
dagen, vent med ro og tålmodighet. Gjør
ikke noe overlagt som kan gi er-
brengen påskudd til representanter.

Glem ikke den tiden da vi strid
sammen med våpen i hånd, glem
ikke dem som gav oss liv i striden
eller dem som falt som uskyldige
ofre for fysiske grupper. Vi som har
staa sammen i striden, har hørt
hverandre at vi ikke skal gå inn for

vi etter kan bære vårt friske norske

flagg som frisk krønne og menn.

Dette løfte vil bli holdt, kanskje
ikke av meg som nå regner med
herstier å være i erobrerens makt.
Men de som fortsetter striden u-
tenfor Norge og dere som er unge
vil innfri løftet når dagen kommer.

Hold ut og hold sammen til da,
all som dere har gjort det hittil.
Vent og tro, og husk det gamle or-
det:

Vår Gud han er så fast en berg.

Forsvarets overkommando, den 9. juni 1940.

Otto Ruge,

beskyttelse

Alle partier representert i Regjeringen.

I statsrådet den 7. juni ble bank-
sjef Arne Sundt og landbruksut-
sending, gårdbruker Anders Fjeld-
stad utnevnt til statsråder.
Sundt tilhører som kjent ven-

stre, Fjeldstad, bondepartiet.
Av listen er fra for stortings-
mann, major Even Nielsen, med-
lem av regjeringen.

S. Wæverhølla trykkeri, Tromsø.

Krigen i Norge

Fra Sola til Tromsø

I 62 dager kjempet vi i 1940 mot verdens sterkeste militærmakt, og vi nådde resultater som fikk betydning for våre allierte i deres mest kritiske stund — og derved også for oss selv. Den hardeste tårn tok soldatene i 6. divisjon, de fra Nord-Norge. Her er en av dem som med ære kjempet for sitt land.